

Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία

Τόμ. 13, Αρ. 1 (2017)

«ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015»: Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Μια αποτίμηση της ερευνητικής συνεισφοράς

Παναγιώτης Αναστασιάδης

doi: [10.12681/jode.14057](https://doi.org/10.12681/jode.14057)

Βιβλιογραφική αναφορά:

«ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015»: Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Μια αποτίμηση της ερευνητικής συνεισφοράς

“ODYSSEYS 2000-2015”: Complementary school distance education using ICT: evaluation of the research contribution

Παναγιώτης Αναστασιάδης

Παιδαγωγικό τμήμα Δ.Ε, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Εργαστήριο Προηγμένων Μαθησιακών Τεχνολογιών
στην Δια Βίου και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α)

Abstract

Complementary School Distance Learning enables teachers and pupils to develop collaborative school networks at local, national and international level. ODYSSEAS “2000-2015” is a collaborative project that focuses on the pedagogical exploitation of ICT and especially of videoconferencing and WEB 2.0 applications. The aim of this project is to build up a collaborative learning environment in order to cultivate critical social skills for elementary school students from Greece and Cyprus.

The aim of this paper is to focus on the research contribution as it is highlighted through the doctoral theses and postgraduate diploma theses elaborated under the program "ODYSSEUS 2000-2015".

Key-words

Collaborative and discovery learning, pedagogical exploitation of ICT, videoconferencing, WEB 2.0, social skills

Περίληψη

Η συμπληρωματική Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση παρέχει τη δυνατότητα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές να αναπτύξουν συνεργασίες στο πλαίσιο σχολικών δικτύων σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο, πάνω σε κάποια κοινή θεματική ενότητα. Το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015» είναι ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα Σχολικής Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, το οποίο εστιάζει στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ και ιδιαίτερα της τηλεδιάσκεψης και των εφαρμογών του WEB 2.0, στοχεύοντας στη συνεργατική διερεύνηση και οικοδόμηση της γνώσης και την καλλιέργεια κρίσιμων κοινωνικών δεξιοτήτων ανάμεσα σε μαθητές δημοτικών σχολείων στην Ελλάδα και την Κύπρο. Σκοπός της εργασίας είναι η αποτύπωση της ερευνητικής συνεισφοράς των 15 πρώτων ετών (2000-2015) όπως αυτή αναδεικνύεται μέσα από τις διδακτορικές διατριβές και τις μεταπτυχιακές διπλωματικές εργασίες που εκπονήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ».

Λέξεις-κλειδιά

Συνεργατική διερεύνηση και οικοδόμησή της γνώσης, παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ, Τηλεδιάσκεψη, Web 2.0, κοινωνικές δεξιότητες.

Εισαγωγή

Η Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (ΑΕξΑΕ) πρεσβεύει ότι η μόρφωση είναι δικαίωμα όλων των ανθρώπων καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Με αυτήν την έννοια, απευθύνεται σε ένα ευρύ φάσμα πολιτών και οφείλει να παρέχει τις κατάλληλες κάθε φορά εκπαιδευτικές ευκαιρίες (Λιοναράκης & Λυκουργιώτης, 1999).

Η σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν είναι διαδεδομένη στην Ελλάδα, ωστόσο, υπάρχουν χώρες όπου πολλοί μαθητές ολοκληρώνουν τις σπουδές τους τόσο σε επίπεδο πρωτοβάθμιας όσο και σε επίπεδο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με αυτή την μέθοδο (Αναστασιάδης 2014).

Σύμφωνα με τη Βασάλα (2005), η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση αναφέρεται σε οργανωμένες εκπαιδευτικές δομές που παρέχονται από απόσταση τόσο σε παιδιά σχολικής ηλικίας όσο και σε ενήλικες με την χρήση πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού και διακρίνεται σε αυτοδύναμη και συμπληρωματική. Κύριο χαρακτηριστικό της αυτοδύναμης σχολικής ΕξΑΕ είναι ότι αναπτύσσεται ανεξάρτητα από το συμβατικό σχολείο ενώ η συμπληρωματική ΕξΑΕ αναπτύσσεται και τίθεται σε εφαρμογή παράλληλα με τη συμβατική εκπαίδευση (Βασάλα, 2005). Η συμπληρωματική σχολική ΕξΑΕ παρέχει τη δυνατότητα σε μαθητές που για διάφορους λόγους δεν κατάφεραν να παρακολουθήσουν κάποια μαθήματα ή έχουν κενά σε κάποιες ενότητες να καλύψουν τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες συνεργαζόμενοι στο πλαίσιο σχολικών δικτύων σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο πάνω σε κάποια κοινή θεματική ενότητα (Βασάλα, 2005).

Σε αυτή την εργασία το ενδιαφέρον εστιάζεται σε ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα συμπληρωματικής σχολικής ΕξΑΕ με την χρήση των ΤΠΕ, με την ονομασία «ΟΔΥΣΣΕΑΣ». Ο σκοπός της εργασίας είναι η αποτύπωση της ερευνητικής συνεισφοράς των 15 πρώτων ετών (2000-2015) του προγράμματος

Φορέας υλοποίησης του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» είναι το Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Κρήτης και ειδικότερα το Εργαστήριο Προηγμένων Μαθησιακών Τεχνολογιών στην Δια Βίου και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α), και τελεί υπό την αιγίδα του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Υπουργείου Παιδείας της Ελλάδας.

Η δομή της εργασίας έχει ως εξής: Στην πρώτη ενότητα παρατίθεται μια συνοπτική περιγραφή των κυριότερων δράσεων συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Στην δεύτερη ενότητα αποτυπώνεται η πορεία του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» από το 2000 έως το 2015, ενώ στην τρίτη ενότητα το ενδιαφέρον εστιάζεται στην ανάλυση του παιδαγωγικού πλαισίου το οποίο και αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο αυτής της προσπάθειας. Στην τέταρτη ενότητα επιχειρείται η ανάδειξη του ερευνητικού αποτυπώματος του «ΟΔΥΣΣΕΑ» σε επίπεδο διδακτορικών διατριβών και μεταπτυχιακών διπλωματικών εργασιών, ενώ στην πέμπτη ενότητα καταγράφονται οι τιμητικές διακρίσεις του προγράμματος σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Τέλος στην έκτη ενότητα επιχειρείται η αποτύπωση της ερευνητικής συνεισφοράς του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015».

1. Η συμπληρωματική σχολική ΕξΑΕ στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τη Βασάλα (2005) ο όρος «εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση» νοείται ως η οργανωμένη εκπαιδευτική διαδικασία που παρέχεται από απόσταση σε επίπεδο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθιστώντας δυνατή την κάλυψη των σύγχρονων αναγκών των μαθητών, σύμφωνα με τα ζητούμενα της νέας εποχής της κοινωνίας της γνώσης. Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση διακρίνεται σε αυτοδύναμη και συμπληρωματική, με την πρώτη να αναπτύσσεται ανεξάρτητα από

τη συμβατική σχολική εκπαίδευση και τη δεύτερη να λειτουργεί παράλληλα προς το συμβατικό σχολείο (Βασάλα, 2005).

Οι συμμετέχοντες στη συμπληρωματική σχολική ΕξΑΕ είναι μαθητές του συμβατικού σχολείου ενώ ταυτόχρονα επιλέγουν να παρακολουθήσουν από απόσταση κάποιες επιπλέον σειρές μαθημάτων που είτε προσφέρονται στοιχειωδώς στο σχολείο τους είτε απουσιάζουν πλήρως από το σχολικό πρόγραμμα σπουδών.

Με βάση τα ευρήματα πρόσφατων ερευνών (Αναστασιάδης, 2014; Χονδρογιάννη, 2015) οι πρώτες δράσεις συμπληρωματικής σχολικής ΕξΑΕ εμφανίζονται στον Ελλαδικό χώρο προς τέλος της δεκαετίας του 90, όταν σχεδιάστηκαν τα πρώτα περιβάλλοντα ασύγχρονης επικοινωνίας (forum) για μαθητές της ομογένειας, τα οποία ήταν ενσωματωμένα σε εκπαιδευτικά λογισμικά στο πλαίσιο του προγράμματος «Παιδείας Ομογενών» (Αναστασιάδης & Σπαντιδάκης, 2013; Σπαντιδάκης, Αναστασιάδης, & Βαρσαμίδου, 2013).

Παράλληλα, άρχιζαν να αναπτύσσονται οι πρώτες πιλοτικές εφαρμογές σε δημοτικά σχολεία που αξιοποίησαν την τηλεδιάσκεψη ως μέσο επικοινωνίας και συνεργασίας με χαρακτηριστικό παράδειγμα το πρόγραμμα «Οίκαδε» (1999-2013), φορέας Υλοποίησης του οποίου ήταν η τράπεζα Κύπρου. Το πρόγραμμα «Οίκαδε» αξιοποίησε την τηλεδιάσκεψη συνδέοντας Έλληνες μαθητές διαφορετικών σχολείων, από την Ελλάδα, την Κύπρο και την ομογένεια, με στόχο την καλλιέργεια πνευματικών και πολιτιστικών δεσμών μεταξύ τους (Αναστασιάδης, Χαμπιαούρης & Ελευθερίου, 2002). Οι ερευνητικές προσπάθειες εστίασαν στην προστιθέμενη αξία της επικοινωνίας των μαθητών μέσω τηλεδιάσκεψης και υποστηρίχθηκε ότι η μάθηση εκτυλίσσεται τόσο σε γνωστικό όσο και σε κοινωνικό - συναισθηματικό επίπεδο, με την άμεση διαπραγμάτευση και τη δημιουργία φιλικού κλίματος (Τσατσαρώνη, 2009). Στο πλαίσιο του προγράμματος ΟΙΚΑΔΕ οι τεχνολογίες σύγχρονης μετάδοσης λειτούργησαν υποστηρικτικά στην ενεργοποίηση των κινήτρων για απόδοση μέσα στην τάξη, καθώς και των κοινωνικών κινήτρων για θετική αναγνώριση, καλή εικόνα της ομάδας προς τα έξω και αλληλοϋποστήριξη (Χαραμπιούρης, Ράπτης, & Αναστασιάδης, 2004).

Μια σημαντική προσπάθεια αποτελεί το πρόγραμμα «ΣΧΕΔΙΑ», το οποίο ξεκίνησε το 2000 σε 46 δημοτικά σχολεία από 32 απομακρυσμένα νησιά της Ελλάδας στοχεύοντας στην εισαγωγή της Πληροφορικής σε δημοτικά σχολεία απομακρυσμένων νησιωτικών περιοχών του Αιγαίου (Τσολακίδης & Φωκιάλη, 2001). Στο πλαίσιο του προγράμματος «ΣΧΕΔΙΑ», τα συνεργαζόμενα σχολεία συνδέθηκαν με το διαδίκτυο, δημιουργώντας ένα δικτυακό ιστό που επιτρέπει την αμφίδρομη επικοινωνία, με στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης και τη μείωση του βαθμού απομόνωσης των συγκεκριμένων σχολείων. Φορέας Υλοποίησης του Προγράμματος ΣΧΕΔΙΑ ήταν το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου, ενώ προγραμματικός φορέας ήταν το πρώην Υπουργείο Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής.

Μια από τις σημαντικότερες προσπάθειες συμπληρωματικής ΕξΑΕ σε ευρωπαϊκό επίπεδο αποτελεί η δράση «eTwinning», (www.etwinning.net) η οποία ξεκίνησε τη λειτουργία της το 2005 προωθώντας τη σχολική συνεργασία, μέσω της χρήσης των ΤΠΕ, παρέχοντας υποστήριξη, εργαλεία και υπηρεσίες, προκειμένου να διευκολύνουν τα σχολεία να διαμορφώσουν βραχυπρόθεσμες ή μακροπρόθεσμες συνεργασίες (Κεραμιδά & Ψιλλέλης, 2005). Η Κεντρική Υπηρεσία Στήριξης του «eTwinning» λειτουργεί υπό το European Schoolnet, μία διεθνή συνεργασία 33 Ευρωπαϊκών Υπουργείων Παιδείας, η οποία αναπτύσσει εκπαιδευτικές δράσεις για σχολεία, καθηγητές και μαθητές σε ολόκληρη την Ευρώπη. Η δράση eTwinning προσφέρει μία πλατφόρμα για εκπαιδευτικούς, διευθυντές, βιβλιοθηκάρους, που

εργάζονται σε σχολεία της Ε.Ε παρέχοντας τα κατάλληλα εργαλεία για να επικοινωνούν, να συνεργάζονται, να σχεδιάζουν και να υλοποιούν κοινές προσπάθειες και, με λίγα λόγια, να αποτελούν μέρος της διαδικτυακής κοινότητας μάθησης της Ευρώπης. Στη Δικτυακή Πύλη του eTwinnning, που διατίθεται σε 25 γλώσσες, συμμετέχουν περίπου 170.000 μεμονωμένα μέλη, ενώ σχεδιάστηκαν περισσότερα από 5.324 έργα μεταξύ δύο ή και περισσότερων σχολείων από ολόκληρη την Ευρώπη.

Το 2014 τέθηκε στην διάθεση των σχολείων της ομογένειας το πρώτο ολοκληρωμένο περιβάλλον συμπληρωματικής σχολικής ΕξΑΕ για τη διδασκαλία και μάθηση της ελληνικής ως δεύτερης και ξένης γλώσσας (<http://elearning.edc.uoc.gr/moodle/>), το οποίο υλοποιήθηκε από το Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ του Πανεπιστημίου Κρήτης (Αναστασιάδης & Σπαντιδάκης, 2013). Το περιβάλλον στηρίζεται στο «Συνδυαστικό Δυναμικό Μοντέλο Γλωσσικής μάθησης» (ΣΔΜΓΜ), και σχεδιάστηκε με τέτοιο τρόπο ώστε να λειτουργεί ως Φροντιστηριακό εργαλείο (Tutorial CALL) στο περιβάλλον της γλώσσας για τη μάθηση της γραμματικής, του λεξιλογίου και της προφοράς, ως Κοινωνικοπολιτισμικό εργαλείο (Computer-mediated communication CALL or social computing CALL) στο περιβάλλον των κοινοτήτων και της επικοινωνίας και ως Κοινωνιογνωσιακό εργαλείο (Socio-Cognitive tool) για τη μάθηση των αναγκαίων δεξιοτήτων κατανόησης και παραγωγής επικοινωνιακών κειμένων (Σπαντιδάκης, Αναστασιάδης & Βασαρμίδου, 2013).

Το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» αποτελεί την πρώτη συστηματική προσπάθεια σχεδιασμού και υλοποίησης ενός ολοκληρωμένου περιβάλλοντος συμπληρωματικής σχολικής ΕξΑΕ με την χρήση των ΤΠΕ στον ελλαδικό χώρο, το οποίο ξεκίνησε τη λειτουργία του το 2000 σε δημοτικά σχολεία της Κυπριακής Δημοκρατίας και από το 2004 συνέχισε την διαδρομή του στην Ελλάδα μέχρι και στις μέρες μας. Στο πλαίσιο του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015» έχουν συμμετάσχει πάνω από 2.000 μαθητές από την Ελλάδα και την Κύπρο. Αναλυτική περιγραφή για το πρόγραμμα ΟΔΥΣΣΕΑΣ ακολουθεί στις επόμενες ενότητες.

2. Το Πρόγραμμα Συμπληρωματικής Σχολικής Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015»: Ιστορική Αναδρομή

2.1 Το κοινωνικό και τεχνολογικό περιβάλλον της εποχής

Ο σχεδιασμός του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» ξεκίνησε το 2000, στην Κύπρο σε μια περίοδο που το διαδίκτυο έκανε τα πρώτα του βήματα σε επίπεδο υποδομών με σημαντικούς περιορισμούς στην πρόσβαση, ενώ οι λιγοστές διαθέσιμες προσφερόμενες διαδικτυακές εφαρμογές και υπηρεσίες είτε δεν υποστηρίζονταν επαρκώς από τις χαμηλές διαθέσιμες ταχύτητες, είτε απαιτούσαν υψηλό κόστος χρήσης. Παράλληλα η εισαγωγή του Η/Υ στην εκπαιδευτική διαδικασία έκανε τα πρώτα δειλά βήματα σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, η πληροφορική άρχισε να αντιμετωπίζεται ως εναλλακτικό, συμπληρωματικό μέσο για την διδασκαλία στην τάξη εστιάζοντας στα λογισμικά και στα πολυμέσα με επίκεντρο τον προσωπικό υπολογιστή (Baron, Bruillard, & Pair, 1996).

Αξίζει να σημειωθεί ότι την περίοδο εκείνη ένα κεντρικό θέμα που απασχολούσε (ρητά ή άρητα) την εκπαιδευτική κοινότητα ήταν το αν και κατά πόσο ο Η/Υ και η πληροφορική γενικότερα θα αντικαταστούσε τον δάσκαλο και την σχολική τάξη. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με ότι η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ στην σχολική τάξη έκανε τα πρώτα της βήματα, είχε σαν αποτέλεσμα την διαμόρφωση επιφυλακτικής στάσης της πλειοψηφίας της

εκπαιδευτικής κοινότητας την ίδια στιγμή όπου ήταν πλέον αισθητή η ραγδαία εξάπλωση των ΤΠΕ στην εργασιακή και κοινωνική καθημερινότητα.

Η ΕξΑΕ έκανε τα πρώτα της βήματα στην Ελλάδα με την ίδρυση του ΕΑΠ (1992), σε μια περίοδο κατά την οποία η σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση ήταν άγνωστη στην εκπαιδευτική κοινότητα, και δεν αναγνωρίζονταν ως κοινωνική ή εκπαιδευτική αναγκαιότητα.

Στη διεθνή βιβλιογραφία εκείνης της περιόδου η έννοια της ΕξΑΕ ήταν ταυτισμένη με τις ασύγχρονες τεχνολογίες μετάδοσης (πλατφόρμες elearning) και την ανάπτυξη πολυμέσων και λογισμικών στο διαδίκτυο. (Wegerif, 1998; Carswell & Venkatesh, 2002; Rovai, 2002, Steeples, Jones & Goodyear, 2002).

Η τηλεδιάσκεψη ήταν έννοια άγνωστη στο ευρύ κοινό, το κόστος για τις τεχνολογικές και τηλεπικοινωνιακές υποδομές ήταν σχεδόν απαγορευτικό για την αξιοποίησή τους σε εκπαιδευτικές δομές με εξαίρεση ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Επισημαίνεται ότι η υλοποίηση των συνδέσεων απαιτούσε χρήση isdn γραμμών με σημαντικούς περιορισμούς στην ποιότητα του ήχου και της εικόνας σε πραγματικό χρόνο, ενώ το κόστος αγοράς και χρήσης του απαιτούμενου εξοπλισμού για κάθε σημείο τηλεδιάσκεψης ήταν αρκετά υψηλό. Όλα αυτά σε συνδυασμό με την ισχνή ανάδειξη καλών πρακτικών εκπαιδευτικής αξιοποίησης της τηλεδιάσκεψης σέ διεθνές επίπεδο και βέβαια την έλλειψη ενός ολοκληρωμένου παιδαγωγικού πλαισίου για την ενσωμάτωση των τεχνολογιών σύγχρονης μετάδοσης στο σχολείο, διαμόρφωναν ένα μη φιλικό περιβάλλον για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση αντίστοιχων πρωτοβουλιών στον ελλαδικό χώρο. (Anastasiades, 2003).

2.2 Τα πρώτα βήματα του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ».

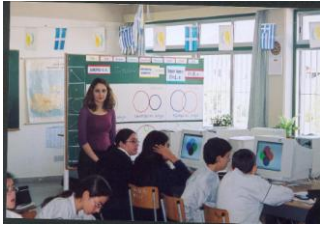
Το πρώτο μεγάλο βήμα για την εισαγωγή της συμπληρωματικής σχολικής ΕξΑΕ στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση μέσω του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» έγινε στην Κύπρο το 2000, μετά την αποδοχή της σχετικής πρότασης που κατέθεσε το Τμήμα Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Κύπρου από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού κατόπιν σύμφωνης γνώμης του τότε αρμόδιου υπουργού Ουράνιου Ιωαννίδη.

Το παρθενικό ταξίδι του ΟΔΥΣΣΕΑ ξεκίνησε τον Μάρτιο του 2001 με την διδασκαλία της γλώσσας ανάμεσα στα δημοτικά σχολεία Ελένειας Λευκωσίας με δασκάλα την κ. Αγάθη Ελευθερίου και το Δ.Σχ Αγ Φύλα Λεμεσού με δάσκαλο τον κ. Κώστα Χαμπιαούρη αξιοποιώντας τις υποδομές που υπήρχαν στα δύο αυτά σχολεία μέσω του προγράμματος «ΟΙΚΑΔΕ» (Αναστασιάδης 2001; Αναστασιάδης, Ελευθερίου, & Χαμπιαούρης, 2001).

Φωτογραφικά στιγμιότυπα από το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2001»
Διδασκαλία της Γλώσσας (Αναστασιάδης, 2005)

Τον επόμενο χρόνο υπογράφηκε μνημόνιο συνεργασίας μεταξύ του Τμήματος Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Κύπρου, του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Τράπεζας Κύπρου και το πρόγραμμα επεκτάθηκε σε 4 δημοτικά σχολεία το 2002 και σε 6 δημοτικά σχολεία το 2003.

Φωτογραφικά στιγμιότυπα από το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2002»
Διδασκαλία των μαθηματικών (Αναστασιάδης, 2005)

Φωτογραφικά στιγμιότυπα από το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2003»
Πανηγύρι της επιστήμης (Science Fair) (Αναστασιάδης, 2005)

Το 2004 αποτελεί ένα κομβικό σημείο στην πορεία του προγράμματος για δύο λόγους:

1. Για πρώτη φορά στο πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2004» εντάσσονται Δημοτικά Σχολεία από την Ελλάδα. Αρχικά, φορέας υλοποίησης αναλαμβάνει το Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε του Πανεπιστημίου Κρήτης και λίγα χρόνια αργότερα το Εργαστήριο Προηγμένων Μαθησιακών Τεχνολογιών στη Δια Βίου και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α) www.edivea.org

2. Για πρώτη φορά το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2004» εστιάζει πλέον στην διαθεματική προσέγγιση της γνώσης δίνοντας ιδιαίτερα έμφαση στην δόμηση ενός ολοκληρωμένου παιδαγωγικού πλαισίου αξιοποίησης των ΤΠΕ στην σχολική τάξη.

Φωτογραφικά στιγμιότυπα από το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2004»
Διαθεματική προσέγγιση – Ολυμπιακοί Αγώνες 2004 (Αναστασιάδης, 2005)

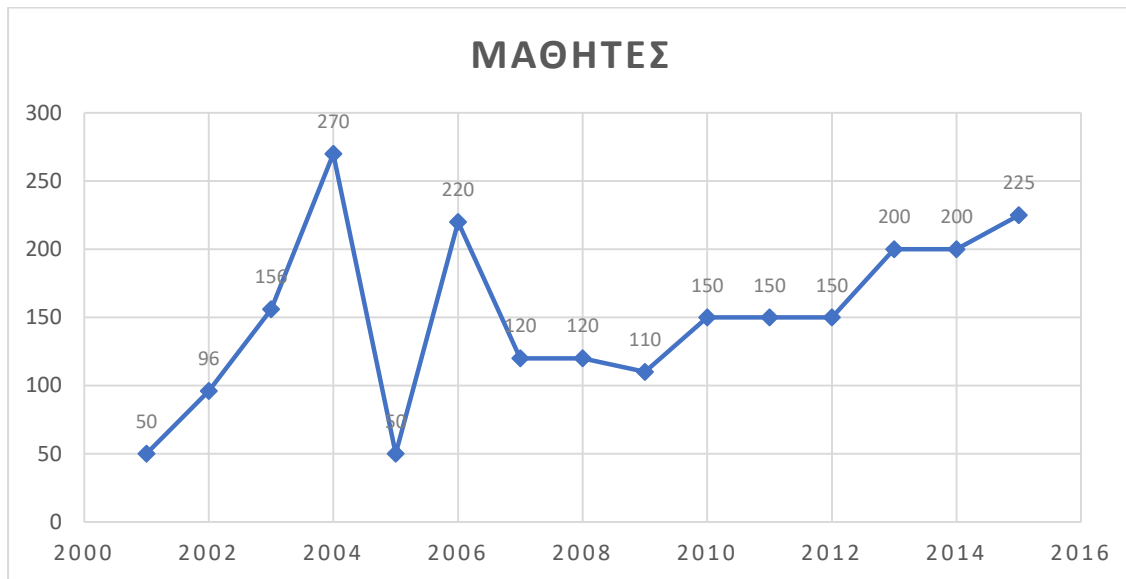
2.3 Το Πρόγραμμα ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015 σε αριθμούς

Από το 2000 μέχρι και το 2015 έχουν συμμετάσχει 2.267 μαθητές και 83 δάσκαλοι από 46 δημοτικά σχολεία σε Ελλάδα και Κύπρο, ενώ έχουν πραγματοποιηθεί 178 τηλεδιασκέψεις συνολικής διάρκειας άνω των 200 ωρών (Πίνακας 1)

ΕΤΗ	ΜΑΘΗΤΕΣ	ΤΑ	ΔΑΣΚΑΛΟΙ	ΣΧΟΛΕΙΑ / ΤΑΞΕΙΣ
2001	50	5	2	2
2002	96	10	4 (2 νέοι)	4 (2 νέα)
2003	156	15	8 (4 νέοι)	6 (2 νέα)
2004	270	20	20 (15 νέοι)	10 (4 νέα)
2005	50	4	2 (νέοι)	2 (2 νέα)
2006	220	16	19 (14 νέοι)	8 (6 νέα)
2007	120	8	8 (2 νέοι)	4
2008	120	8	8	4
2009	110	8	8	4
2010	150	12	10 (2 νέοι)	6 (2 νέα)
2011	150	12	3 (νέοι)	7 (1 νέο)
2012	150	16	6 (νέοι)	10 (3νέα)
2013	200	16	5 (νέοι)	13 (3νέα)
2014	200	16	4 (νέοι)	14 (1 νέο)
2015	225	12	4 (νέοι)	13 (4 νέα)
Σύνολο	2267	178	83	46

Πίνακας 1: Το πρόγραμμα ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015 σε αριθμούς

Στο γράφημα 1 παρατίθεται η πορεία του προγράμματος ΟΔΥΣΣΕΑΣ με βάση τον αριθμό των μαθητών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα.

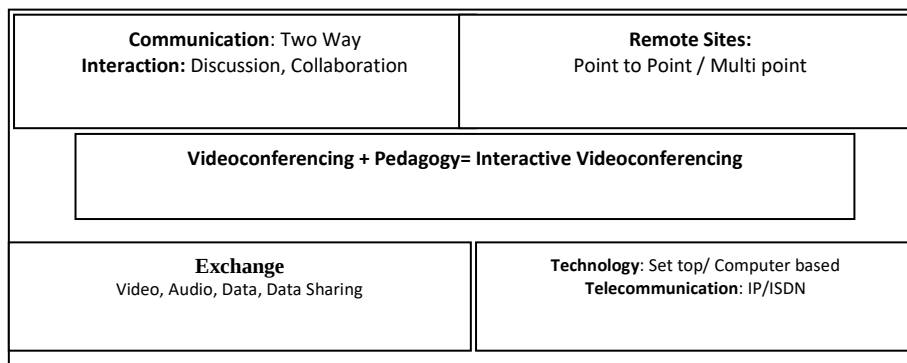
Γράφημα 1: Η πορεία του προγράμματος ΟΔΥΣΣΕΑΣ με βάση τον αριθμό των μαθητών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα.

3. «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015: Το παιδαγωγικό Πλαίσιο

3.1 Τα βασικά χαρακτηριστικά της Διαδραστικής Τηλεδιάσκεψης

Το προτεινόμενο παιδαγωγικό πλαίσιο (Anastasiades, 2003, 2006, 2008, 2010) είναι αποτέλεσμα συστηματικών προσπαθειών και αποτίμησης της εμπειρίας δεκαπέντε ετών σχεδιασμού και υλοποίησης του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» σε δημοτικά σχολεία της Ελλάδας και της Κύπρου αξιοποιώντας τις μαθησιακές τεχνολογίες σύγχρονης μετάδοσης και ιδιαίτερα την Διαδραστική Τηλεδιάσκεψη.

Η Διαδραστική Τηλεδιάσκεψη (ΔΤ) – Interactive Videoconferencing (IVC) επιτρέπει σε εκπαιδευόμενους και εκπαιδευτές που βρίσκονται σε δύο ή περισσότερα απομακρυσμένα σημεία, όχι απλά να επικοινωνούν ανταλλάσσοντας απόψεις ή να μοιράζονται δεδομένα, αλλά να συμμετέχουν ενεργά σε ένα δυναμικό περιβάλλον αλληλεπίδρασης, κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα του οποίου αποτελεί η συνεργατική οικοδόμηση της γνώσης από απόσταση σε πραγματικό χρόνο (Anastasiades, 2008) (Σχήμα 1).

Σχήμα 1: Τα βασικά χαρακτηριστικά της Διαδραστικής Τηλεδιάσκεψης (Anastasiades, 2008)

3.2 Οι πυλώνες του παιδαγωγικό Πλαίσιο του «ΟΔΥΣΣΕΑ»

Το προτεινόμενο Παιδαγωγικό Μοντέλο στηρίζεται στους εξής πυλώνες (Anastasiades, 2003, 2006, 2008, 2010):

A. Διαθεματική Προσέγγιση της Γνώσης

Η ανάδειξη της διαθεματικής προσέγγισης της γνώσης (cross curricular thematic approach) από τις σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρήσεις, είναι το αποτέλεσμα της μετάβασης από το φιλοσοφικό πλαίσιο της αιτιοκρατίας, της καρτεσιανής αντίληψης των πραγμάτων και του τεχνολογικού ντετερμινισμού, στη σημερινή εποχή των ερμηνευτικών σχημάτων, της διεπιστημονικής προσέγγισης, της μορφολογικής ψυχολογίας και του κοινωνικού μετασχηματισμού (Matsagouras, 2002).

Σύμφωνα με την διαθεματική προσέγγιση, η επιστημονική γνώση υπό την μορφή θεμάτων, ζητημάτων και προβλημάτων, αποτελεί το μέσο στην προσπάθεια του ατόμου να κατανοήσει τόσο τον εαυτό του όσο και την πραγματικότητα που τον περιβάλλει με στόχο την προσωπική του ανάπτυξη και την κοινωνική του ενσωμάτωση μέσα από την απόκτηση γνώσεων, αντιλήψεων και στάσεων (Beane, 1997)

B. Θεωρίες οικοδόμησης της γνώσης

Η υλοποίηση διαθεματικών προσεγγίσεων θα πρέπει να συνοδεύεται από τον σχεδιασμό ενός μη γραμμικού μοντέλου ανάπτυξης διδακτικού συστήματος, στο επίκεντρο του οποίου θα βρίσκονται βιωματικές, ολιστικές και συλλογικές προσεγγίσεις. Με βάση αυτή την προσέγγιση προτείνεται η αξιοποίηση των θεωριών του Εποικοδομισμού (constructivism), της εγκατεστημένης μάθησης (situated learning) και των κοινοτήτων μάθησης (learning communities). Η θεωρία του εποικοδομισμού μπορεί να υπηρετήσει διαθεματικές διδακτικές προσεγγίσεις για δύο κύριους λόγους (Matsagouras, 2002: 37):

- Σύμφωνα με τις αρχές του εποικοδομισμού η μάθηση πρέπει να συντελείται σε αυθεντικές καταστάσεις και άρα να συνδέεται με τα προσωπικά ενδιαφέροντα των εκπαιδευομένων, πρακτική που ευνοεί η διαθεματική προσέγγιση.

- Η επικοδομιστική προσέγγιση θεωρεί πως η γνώση οικοδομείται με βάση την ενιαιοποίηση (Integration), δηλαδή την ένταξη νέων πληροφοριών στα προϋπάρχοντα νοητικά σχήματα και ότι η μάθηση προάγεται μέσα από τις συσχετίσεις των μερών και τις ολιστικές θεωρήσεις των συνόλων.

Η Θεωρία της εγκατεστημένης ή εντός πλαισίου μάθησης (situated learning), υποστηρίζει ότι η μάθηση πραγματώνεται μέσα από την συμμετοχή των εκπαιδευομένων σε «κοινότητες πράξης» (communities of practice) ή αλλιώς «κοινότητες μάθησης» (learning communities) και είναι το αποτέλεσμα του συγκερασμού της δραστηριότητας, του περιβάλλοντος-πλαισίου και της κουλτούρας μέσα στην οποία πραγματοποιείται (Lave, 1997; Lave & Chaiklin, 1993; Wenger, 1999; Wenger & Snyder, 2000).

Η ανάπτυξη κοινωνικών και γνωστικών δεξιοτήτων δύναται να καλλιεργηθεί μέσω της προσέγγισης της γνωστικής μαθητείας (cognitive apprenticeship) (Brown, Collins και Duguid, 1989), η οποία έχει στο επίκεντρο της την συνεργατική κοινωνική αλληλεπίδραση, την σύνδεση γνώσης και δράσης και την κοινωνική κατασκευή της γνώσης μέσα από την εμπλοκή του εκπαιδευμένου σε αυθεντικές καταστάσεις.

Γ. Μέθοδος Project

Η μέθοδος Project, ενθαρρύνει την δημιουργία δυναμικών περιβαλλόντων που υποστηρίζουν την συνεργατική μάθηση μέσα από την έρευνα -ανακαλυπτική μάθηση, και την εμπλοκή του εκπαιδευμένου σε αυθεντικές καταστάσεις, δίνοντας προτεραιότητα στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή, της αυτενέργειας και της κριτικής σκέψης, στην βάση μιας ολιστικής προσέγγισης της γνώσης (Maxim,

1999; Knoll, 1997). Η σχεδιασμένη συλλογική δράση στα πλαίσια διαθεματικών προσεγγίσεων, μπορεί να υποστηριχτεί από την μέθοδο διδασκαλίας project (σχέδιο εργασίας ή σχέδιο δράσης) (Matsagouras, 2002; Kanakis, 2001).

Δ. Οι βασικές αρχές της ΕΞΑΕ

Στο πλαίσιο της προτεινόμενης προσέγγισης υιοθετείται το πλαίσιο αρχών της American Distance Education Consortium (ADEC, 1999; 2003) οι οποίες συνοπτικά έχουν ως εξής: 1. Θα πρέπει να θέτουμε με ακρίβεια τους σκοπούς και τους στόχους της διδακτικής προσέγγισης η οποία θα πρέπει να είναι ανοιχτή, ευέλικτη, μαθητοκεντρική και αυτορυθμιζόμενη. 2. Ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να εμπλέκεται σε αυθεντικές καταστάσεις της πραγματικής ζωής. 3. Θα πρέπει να χρησιμοποιούμε μια ποικιλία από τεχνολογικά μέσα και διδακτικές μεθόδους προκειμένου να λαμβάνουμε υπόψη τις τους ιδιαίτερους τρόπους μάθησης του εκπαιδευόμενου Αξονας

3.2 Το Μεθοδολογικό Πλαίσιο Υλοποίησης

Σύμφωνα με τις φάσεις ανάπτυξης της προτεινόμενης παιδαγωγικής προσέγγισης (Anastasiades, 2003; 2006; 2008, 2010) και για τις ανάγκες της παρούσης εργασίας θα εστιάσουμε την προσοχή μας στην φάση του σχεδιασμού του μεθοδολογικού πλαισίου και ιδιαίτερα στις φάσεις του σχεδιασμού των σταδίων διδασκαλίας, του καθορισμού του μοντέλου επικοινωνίας, του σχεδιασμού της αρχιτεκτονικής χωροθέτησης της τάξης και στην διαμόρφωση πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού.

3.3.1 Σχεδιασμός Σταδίων Μεθοδολογικής Προσέγγισης (Η Πυραμίδα της Διαδραστικής Τηλεδιάσκεψης)

Με βάση την προτεινόμενη μεθοδολογική προσέγγιση (Anastasiades, 2003; 2006; 2008; 2010;) προτείνονται τέσσερα κύρια στάδια (Σχήμα 3):

Πρώτο στάδιο (1^η τηλεδιάσκεψη): Εισαγωγικές Δραστηριότητες

Σκοπός: Η πρώτη γνωριμία των μαθητών των απομακρυσμένων τάξεων και η ανάδειξη του κεντρικού θέματος μέσα από ειδικά σχεδιασμένες δραστηριότητες που καλλιεργούν την ανάπτυξη της γλωσσικής, κιναισθητικής και μουσικής νοημοσύνης των μαθητών.

Οι στόχοι της 1^{ης} τηλεδιάσκεψης είναι:

- οι εκπαιδευτικοί και μαθητές να εξοικειωθούν με το νέο περιβάλλον μάθησης και διδασκαλίας,
- οι μαθητές των απομακρυσμένων τάξεων να γνωριστούν μεταξύ τους μέσα από την παρουσίαση του τόπου τους, του σχολείου τους και της τάξης τους.
- μετά το τέλος των παρουσιάσεων ενθαρρύνονται οι μαθητές των απομακρυσμένων τάξεων να κάνουν διάλογο μεταξύ τους σε σχέση με θέματα που τους κίνησαν το ενδιαφέρον.
- Οι μαθητές με την βοήθεια των δασκάλων τους συζητούν και επιλέγουν ένα θέμα που πραγματικά τους ενδιαφέρει και τους εμπλέκει σε αυθεντικές καταστάσεις. Το θέμα αυτό θα απασχολήσει τις επόμενες τηλεδιασκέψεις.

Ακολουθεί διαμορφωτική αξιολόγηση.

Σημαντική επισήμανση: Με βάση το μεθοδολογικό πλαίσιο, πριν από την πρώτη τηλεδιάσκεψη δάσκαλοι και μαθητές εργάζονται στις τοπικές τους τάξεις, για ένα μήνα περίπου, προκειμένου να προετοιμάσουν τις παρουσιάσεις τους με βάση τους ανωτέρω στόχους.

Ειδικότερα:

1. Οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες (ο τόπος μου, το σχολείου μου, η τάξη μου) και ανάλογα με το θέμα τους αναζητούν στοιχεία είτε στο διαδίκτυο, είτε σε έντυπες πηγές, είτε με επιτόπια έρευνα.
2. Με την καθοδήγηση των δασκάλων τους οι μαθητές στις ομάδες τους συλλέγουν τα δεδομένα, αξιολογούν τα σημαντικότερα τα οποία και θα εντάξουν στις παρουσιάσεις τους και τέλος αποφασίζουν το είδος της παρουσίασης που θα κάνει η κάθε ομάδα π.χ power point, δημιουργία βίντεο, κολλάζ φωτογραφιών, συνεντεύξεις, θεατρικό παιχνίδι, μουσική, χορός, τραγούδι, ζωγραφική, κατασκευές κλπ.
3. Οι μαθητές στις ομάδες τους ολοκληρώνουν την παρουσίαση τους και κάνουν τις απαραίτητες δοκιμαστικές παρουσιάσεις, συζητούν μεταξύ τους ιδέες και προτάσεις για πιθανές βελτιώσεις κλπ.

Δεύτερο Στάδιο (2^η Τηλεδιάσκεψη): Εικονική (Δυνητική) Τάξη.

Σκοπός: Η συνεργατική διερεύνηση του θέματος, και η ανάδειξη υποενοτήτων μέσα από ειδικά σχεδιασμένες διαθεματικές δραστηριότητες με στόχο την εμπλοκή των μαθητών σε αυθεντικές καταστάσεις μάθησης, την δημιουργία καταστάσεων γνωστικής σύγκρουσης και αναστοχασμού (reflection). Οι δάσκαλοι παρέχουν την κατάλληλη υποστήριξη και ανάδραση με τη μορφή της γνωστικής μαθητείας και της σκαλωσιάς.

Οι στόχοι της 2^{ης} Τηλεδιάσκεψης είναι:

- οι μαθητές με την υποστήριξη των δασκάλων τους επιχειρούν μια πρώτη διερεύνηση του θέματος αξιοποιώντας την προϋπάρχουσα γνώση.
 - Με την βοήθεια δομημένων δραστηριοτήτων (που έχουν κοινά σχεδιάσει οι δάσκαλοι των απομακρυσμένων τάξεων) οι μαθητές διερευνούν και ανακαλύπτουν τα δομικά στοιχεία του θέματος (συνδυασμός ελεύθερης και καθοδηγούμενης διερεύνησης).
 - Ακολουθεί διάλογος (συνδυασμός ελεύθερου και κατευθυνόμενου) στο πλαίσιο του οποίου οι δάσκαλοι ζητούν από τους μαθητές να αναλύσουν και να συσχετίσουν τα δεδομένα του θέματος.
 - Οι δάσκαλοι προτρέπουν τους μαθητές να ασχοληθούν και να διερευνήσουν προβληματικές καταστάσεις μέσα από τις οποίες θα προκύψουν οι υποενοότητες.
 - Κάθε υποενοότητα θα ανατεθεί προς λεπτομερή διερεύνηση σε μια ομάδα μαθητών (από την τοπική και την απομακρυσμένη τάξη).
- Ακολουθεί διαμορφωτική αξιολόγηση.

Σημαντική επισήμανση: Με βάση το μεθοδολογικό πλαίσιο, πριν από την 2η τηλεδιάσκεψη δάσκαλοι και μαθητές εργάζονται στις τοπικές τους τάξεις, για ένα μήνα περίπου, προκειμένου να προετοιμάσουν τις απαιτούμενες δράσεις με βάση τους ανωτέρω στόχους.

Ειδικότερα:

- Οι δάσκαλοι των απομακρυσμένων τάξεων συνεργάζονται με στόχο την δημιουργία κοινών δραστηριοτήτων τόσο πριν όσο και κατά την διάρκεια της 2^{ης} τηλεδιάσκεψης.
- Μαθητές και δάσκαλοι έχουν ένα περίπου μήνα στην διάθεση τους προκειμένου στις τοπικές τους τάξεις να κάνουν μια αρχική διερεύνηση του θέματος.
- Οι μαθητές των τοπικών τους τάξεων αναζητούν στο πλαίσιο των ομάδων τους στοιχεία είτε από το διαδίκτυο είτε από άλλες πηγές, συζητούν μεταξύ τους και διατυπώνουν τα πρώτα τους συμπεράσματα.

Τρίτο Στάδιο: (3^η Τηλεδιάσκεψη): Συνεργασία ομάδων από απόσταση

Σκοπός: Η συνεργασία των ομάδων της τοπικής και απομακρυσμένης τάξης (διομαδική συνεργασία) προκειμένου να ανταλλάξουν κάποιες πρώτες σκέψεις για το πώς σκέφτονται να εργαστούν στο πλαίσιο των υποενοτήτων που έχουν αναλάβει.

Οι στόχοι της 3^{ης} τηλεδιάσκεψης

Οι μαθητές των ομάδων της τοπικής και της απομακρυσμένης τάξης συνεργάζονται μέσω τηλεδιάσκεψης προκειμένου να

- συνδιαμορφώσουν τα θέματα τα οποία θα αναπτύξουν στο πλαίσιο της κοινής υποενοτήτας που έχουν αναλάβει.
- ανταλλάξουν κάποιες πρώτες σκέψεις σχετικά με τον τρόπο που σκέφτονται να εργαστούν.

- να συμφωνήσουν σε ένα κοινό χρονοδιάγραμμα.

Ακολουθεί διαμορφωτική αξιολόγηση.

Σημαντική επισήμανση: Με βάση το μεθοδολογικό πλαίσιο, πριν από την 3η τηλεδιάσκεψη, δάσκαλοι και μαθητές εργάζονται στις τοπικές τους τάξεις, για ένα μήνα περίπου, προκειμένου να προετοιμάσουν τις απαιτούμενες δράσεις με βάση τους ανωτέρω στόχους.

Ειδικότερα:

Με βάση τις υποενοότητες που προέκυψαν στην 2^η τηλεδιάσκεψη οι μαθητές στις τοπικές τους τάξεις χωρίζονται σε ομάδες (ενδομαδική συνεργασία) και:

- διερευνούν τα σχετικά θέματα της υποενοτήτας που ανέλαβαν
- καταλήγουν στον τρόπο με τον οποίο θα εργαστούν
- και συναποφασίζουν το είδος της παρουσίασης που θα κάνουν (δημιουργία σεναρίου, animation, κόμικς, συνεργατικό παραμύθι, δρώμενα κλπ).

Τέταρτο Στάδιο (4^η Τηλεδιάσκεψη): Διαδραστική παρουσίαση των αποτελεσμάτων

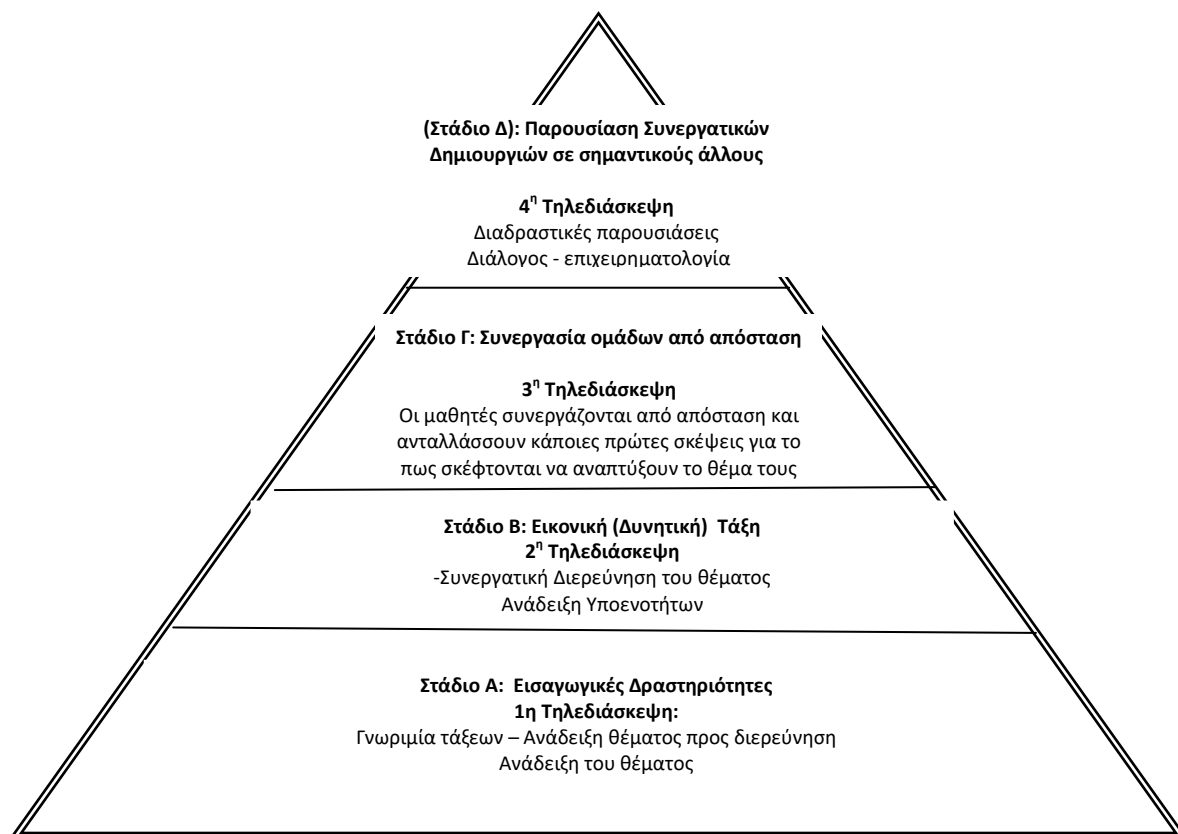
- επιχειρηματολογία:

Σκοπός:

Οι μαθητές παρουσιάζουν τις συνεργατικές τους δημιουργίες σε σημαντικούς άλλους. Ακολουθεί διάλογος και επιχειρηματολογία επί του θέματος.

Στο τέταρτο στάδιο υλοποιείται η τελευταία τηλεδιάσκεψη κατά την οποία οι μαθητές παρουσιάζουν τα αποτελέσματα των εργασιών τους προσπαθώντας να τεκμηριώσουν τις θέσεις τους με επιχειρήματα μέσα σε ένα αλληλεπιδραστικό - διαλογικό περιβάλλον συνεργατικής οικοδόμησης της γνώσης.

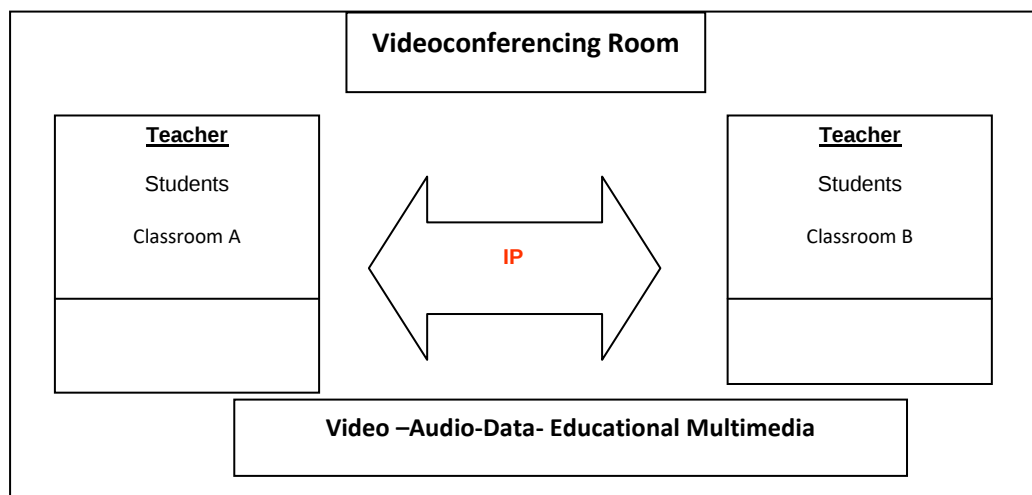
Ακολουθεί διαμορφωτική και Συμπερασματική Αξιολόγηση

Σχήμα 2: Τα Στάδια Διδασκαλίας (Η Πυραμίδα της ΔΤ) (Anastasiades, 2003; 2006; 2008, 2010)

3.3.2 Σχεδιασμός Μοντέλου Επικοινωνίας

Ανάλογα με το θέμα που έχει επιλεγεί, τους αρχικούς στόχους που έχουν τεθεί αλλά και τις τεχνολογικές δυνατότητες των εμπλεκόμενων σχολείων, καθορίζεται το μοντέλο επικοινωνίας (Σχήμα 4) στα πλαίσια του οποίου υλοποιούνται οι εκπαιδευτικές τηλεδιασκέψεις.

Σχήμα 3: Το προτεινόμενο μοντέλο επικοινωνίας (Anastasiades, 2003; 2008, 2010)

Το μοντέλο επικοινωνίας καθορίζει τα εξής (Anastasiades, 2003, 2008, 2010):

1. Τον αριθμό των τάξεων που λαμβάνουν μέρος ανά τηλεδιάσκεψη: Οι τηλεδιασκέψεις προτείνονται να γίνονται ανά δύο τάξεις τόσο για παιδαγωγικούς όσο και για πρακτικούς λόγους
2. Τον ρόλο των εκπαιδευτικών σε κάθε τάξη: Ο ρόλος

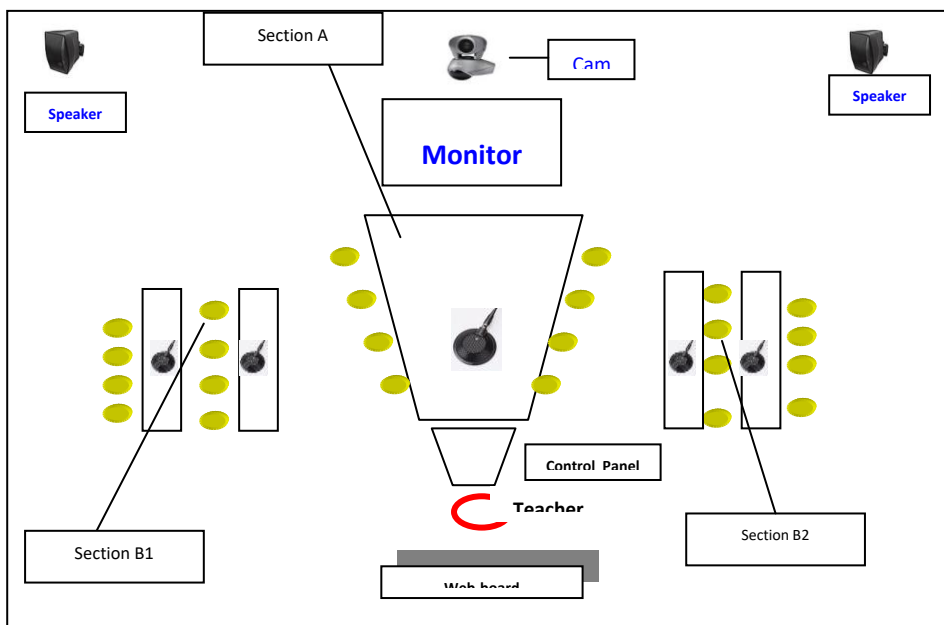
των εκπαιδευτικών είναι συντονιστικός, συμβουλευτικός και υποστηρικτικός στην ανακαλυπτική, διερευνητική προσπάθεια των μαθητών να οικοδομήσουν συνεργατικά την γνώση. Σε κάθε τάξη υπάρχει ένας εκπαιδευτικός 3. Τον ρόλο των μαθητών: Οι μαθητές βρίσκονται στο κέντρο της μαθησιακής διαδικασίας, σχεδιάζουν, διερευνούν, ανακαλύπτουν και οικοδομούν τις γνώσεις τους υλοποιώντας σε ομάδες τις δραστηριότητες τους. 4. Το είδος της επικοινωνιακής σύνδεσης. Από το 2000 έως το 2004 η πραγματοποίηση των τηλεδιασκέψεων υποστηρίζονται από ISDN συνδέσεις. Από το 2004 και μετά άρχισε σταδιακά η μετάβαση σε IP συνδέσεις. 5. Το είδος των συστημάτων τηλεδιάσκεψης: από το 2000-2007 η υλοποίηση των τηλεδιασκέψεων απαιτούσε ακριβό εξοπλισμό με επίκεντρο το hardware. Από το 2010 και μετά οι τηλεδιασκέψεις στηρίζονται σε web based εφαρμογές με σημαντική μείωση του κόστους και εξαιρετική ποιότητα σε ήχο και εικόνα.

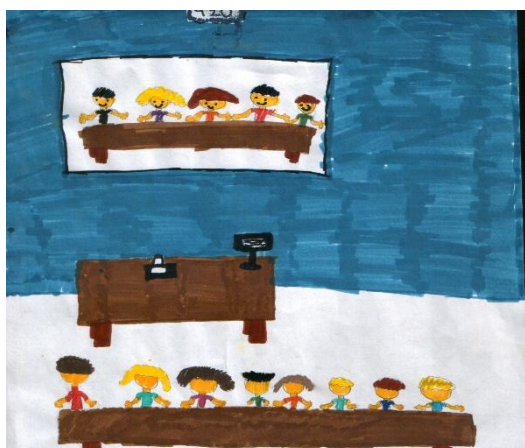
Φωτ. Στιγμιότυπο: Το προτεινόμενο μοντέλο επικοινωνίας και η αρχιτεκτονική χωροθέτηση της τάξης στην πράξη: Φωτογραφικό στιγμιότυπο από την τηλεδιάσκεψη μεταξύ Δημοτικών σχολείων Ελλάδας και Κύπρου στο πλαίσιο του προγράμματος ΟΔΥΣΣΕΑΣ τον Απρίλιο του 2004. (Anastasiades, 2006)

3.2.3 Ο Σχεδιασμός της Αρχιτεκτονικής Χωροθέτησης της Τάξης

Η χωροθέτηση της τάξης (Σχήμα 5) αποτελεί μια πολύ σημαντική παράμετρο για την επιτυχία μιας τηλεδιάσκεψης. Το προτεινόμενο πλαίσιο αποτελεί βελτίωση μιας προηγούμενης προσπάθειας (Anastasiades, 2003) και λαμβάνει υπόψη του, το γεγονός ότι η αίθουσα τηλεδιάσκεψης βρίσκεται μέσα στο σχολείο.

Σχήμα 4: Η αρχιτεκτονική της αίθουσας τηλεδιάσκεψης (Anastasiades, 2003; 2008, 2010)

Φωτ. Στιγμιότυπο: η αρχιτεκτονική χωροθέτηση της τάξης στην πράξη: -Φωτογραφικό στιγμιότυπο από την τηλεδιάσκεψη μεταξύ Δημοτικών σχολείων Ελλάδας και Κύπρου στο πλαίσιο του προγράμματος ΟΔΥΣΣΕΑΣ τον Απρίλιο του 2004. (Anastasiades, 2006)

3.2.4 Το Εκπαιδευτικό Υλικό

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού υλικού σε προγράμματα ΕξΑΕ επισημαίνεται από το σύνολο των θεωρητικών του πεδίου (Holmberg, 2002; Mena, 2003; Λιοναράκης, 2001; Γκιόσος, & Κουτσούμπα, 2005).

Ο σχεδιασμός εκπαιδευτικού πολυμορφικού υλικού για συμπληρωματική εξ αποστάσεως εκπαίδευση ιδιαίτερα σε περιβάλλον δημοτικού σχολείου απαιτεί ιδιαίτερη προσπάθεια καθώς η έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην επιλογή της ομάδας στόχου, στις θεωρίες μάθησης με βάση τις οποίες θα δομηθεί, στους μαθησιακούς στόχους τα μέσα και τις μεθόδους που θα χρησιμοποιηθούν (Μανούσου, 2008; Καραγιάννη & Αναστασιάδης, 2009).

Το εκπαιδευτικό υλικό αποτελεί μια από τις σημαντικότερες προτεραιότητες του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ». Η μεθοδολογία σχεδιασμού του υλικού θα μπορούσε ταξινομηθεί σε τρεις κατηγορίες με βάση τις αντίστοιχες χρονικές περιόδους:

-2000-2003: Την περίοδο αυτή στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» τίθεται η διδασκαλία μαθημάτων του αναλυτικού προγράμματος. Ως εκ τούτου αξιοποιούνται συγκεκριμένες διδακτικές ενότητες των εγκεκριμένων βιβλίων, οι οποίες εμπλουτίζονται από φύλλα εργασίας και δραστηριότητες που διαμορφώνουν οι δάσκαλοι.

-2004-2010: Την περίοδο αυτή το ενδιαφέρον του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» εστιάζεται στην διαθεματική προσέγγιση της γνώσης. Το γεγονός αυτό αναδεικνύει την αναγκαιότητα διαμόρφωσης του εκπαιδευτικού υλικού στο σύνολο του από τους ίδιους τους δασκάλους του προγράμματος αλλά και από ειδικούς στο πεδίο της ΕξΑΕ (Μανούσου, 2008).

-2010-2015: Σε αυτή την περίοδο η διαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού δεν αποτελεί αποκλειστικό «προνόμιο των δασκάλων, αλλά συμμετέχουν σε αυτό και οι ίδιοι οι μαθητές. Οι στόχοι του εκπαιδευτικού υλικού ακολούθησαν το σκεπτικό και την δομή της ταξινόμησης Bloom (1956):

- τον γνωστικό (cognitive), που αφορά τις διεργασίες της γνώσης
- τον συναισθηματικό (affective), που αφορά τις στάσεις (attitudes) και
- τον ψυχοκινητικό (psychomotor), που αφορά τις δεξιότητες (skills).

4. Το ερευνητικό αποτόπωμα του προγράμματος ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015

Στην ενότητα αυτή επιχειρείται η ανάδειξη του ερευνητικού αποτυπώματος του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015» σε επίπεδο διδακτορικών διατριβών και μεταπτυχιακών διπλωματικών εργασιών.

4.1 Η Ερευνητική συνεισφορά του προγράμματος ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015 σε επίπεδο διδακτορικών διατριβών

Στο πλαίσιο του προγράμματος ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015 έχουν ολοκληρωθεί τρεις διδακτορικές διατριβές, μια βρίσκεται στο στάδιο της ολοκλήρωσης και άλλη μια είναι σε πλήρη εξέλιξη.

Η πρώτη διδακτορική διατριβή (Χαμπιαούρης, 2005), η οποία βασίστηκε στο πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2003» εστίασε το ερευνητικό της ενδιαφέρον στο κατά πόσο η μεθοδολογία σχεδιασμού και υλοποίησης επηρέασε το ψυχοκοινωνικό κλίμα της τάξης, την επίδοση και το επίπεδο της γνωστικής ανάπτυξης των μαθητών ενώ παράλληλα επιχείρησε μια κριτική θεώρηση της παιδαγωγικής εμπειρίας που αποκόμισαν οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί.

Η ερευνητική μεθοδολογική προσέγγιση που υιοθετήθηκε είναι η έρευνα-δράση (Cohen & Manion, 1994).

Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας σχετικά με:

- Το ψυχοκοινωνικό κλίμα της τάξης: η μεθοδολογία του προγράμματος ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2003, «βελτιώνει το ψυχολογικό κλίμα των μαθητικών ομάδων εργασίας, αλλά και όλης της τάξης ως προς τη Συνεκτικότητα και την Ικανοποίηση και μειώνει τη Δυσκολία, τη Διενεκτικότητα και την Ανταγωνιστικότητα σε σύγκριση με την προηγούμενη συμπεριφορά των μαθητών» (Χαμπιαούρης, 2005: 376).
- Το επίπεδο της γνωστικής ανάπτυξης: Σε σχέση με την επίδοση και το επίπεδο της γνωστικής ανάπτυξης των μαθητών τα ερευνητικά ευρήματα κατέγραψαν θετικά αποτελέσματα καθώς η προτεινόμενη μεθοδολογία φαίνεται να ενεργοποίησε τα εσωτερικά κίνητρα ενδιαφέροντος των μαθητών αναδεικνύοντας το φαινόμενο της «κοινωνικής διευκόλυνσης» της μάθησης (Χαμπιαούρης, 2005: 380).
- Την κριτική θεώρηση της παιδαγωγικής εμπειρίας των εκπαιδευτικών: οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα εστίασαν στο άνοιγμα του σχολείου σε διαφορετικά κοινωνικά και πολιτισμικά περιβάλλοντα, στις σημαντικές θετικές

αλλαγές στο ψυχοκοινωνικό κλίμα της τάξης, στην αμεσότητα της τηλεδιάσκεψης στην ενίσχυση της αυτοαντίληψης και της αυτοπεποίθησης των μαθητών και τέλος στην σύσφιξη των διαπροσωπικών σχέσεων (Χαμπιαούρης, 2005: 384).

Η δεύτερη διδακτορική διατριβή η οποία βασίστηκε στο πρόγραμμα ΟΔΥΣΣΕΑΣ ήταν του Φιλιπούση (2012), στο πλαίσιο της οποίας επιχειρήθηκε ο σχεδιασμός και η υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου μαθησιακού περιβάλλοντος χαρακτηριστικό γνώρισμα του οποίου ήταν ο συνδυασμός σύγχρονων και ασύγχρονων τεχνολογιών μετάδοσης και πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλίας.

Στο ανωτέρω πλαίσιο διερευνήθηκε το κατά πόσο η μεθοδολογία του ΟΔΥΣΣΕΑ 2004-2010 συνέβαλλε στην οικοδόμηση της γνώσης από απόσταση, με το ενδιαφέρον να εστιάζεται στη διερεύνηση της Κοινωνικής Παρουσίας (Garrison et al., 2000; Garrison & Anderson, 2003), η οποία και αποτελεί μια σημαντική παράμετρο στο πεδίο της ΕξΑΕ καθώς διαμορφώνει σε σημαντικό βαθμό το επίπεδο αλληλεπίδρασης μεταξύ των συμμετεχόντων (Anderson et al., 2001) με θετική επίδραση στα μαθησιακά αποτελέσματα (Arbaugh, 2007), όσο και στην ικανοποίηση των μαθητών (Swan & Shih, 2006).

Η μελέτη της βιβλιογραφίας σχετικά με την κοινωνική παρουσία, τις διαδραστικές τηλεδιασκέψεις αλλά και τη γενικότερη αξιοποίηση των ΤΠΕ οδήγησε στη διατύπωση δύο ερευνητικών ερωτημάτων τα οποία και τέθηκαν στο επίκεντρο της ερευνητικής προσπάθειας:

1. Ποια στοιχεία κοινωνικής παρουσίας υπάρχουν σε ένα περιβάλλον τηλεδιάσκεψης και σε ποιο βαθμό.
2. Ποιο περιεχόμενο και ποια μεθοδολογία ενισχύουν την κοινωνική παρουσία σε μια τηλεδιάσκεψη.

Η ερευνητική μεθοδολογική προσέγγιση που υιοθετήθηκε είναι η έρευνα-δράση (Cohen & Manion, 1994).

Ο πληθυσμός της έρευνας ήταν 80 μαθητές/τριες των Ε' και Στ' τάξεων από το Λεόντειο Δημοτικό Πατησίων και από το Δημοτικό σχολείο Ναυστάθμου Κρήτης στο πλαίσιο του προγράμματος ΟΔΥΣΣΕΑΣ με το οποίο ασχολήθηκαν δύο χρόνια και συγκεκριμένα τα σχολικά έτη 2009-2010.

Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας:

- Σχετικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα «Ποια στοιχεία κοινωνικής παρουσίας υπάρχουν σε ένα περιβάλλον τηλεδιάσκεψης και σε ποιο βαθμό», η συλλογή των αποτελεσμάτων μέσα από τα ερευνητικά εργαλεία ανέδειξε τα στοιχεία εκείνα της κοινωνικής παρουσίας τα οποία εμφανίζονται σε έντονο ή σε ηπιότερο βαθμό, καθιστώντας την εκπαιδευτική διαδικασία μέσω της τηλεδιάσκεψης ικανή για μία έντονη αλληλεπίδραση μεταξύ των συμμετεχόντων (δάσκαλοι-μαθητές). Αντιδράσεις συναισθηματικές, όπως ενθουσιασμός και καλή διάθεση, αντιδράσεις αλληλεπιδραστικές όπως συζητήσεις, συμμετοχή ερωτήσεις και αντιδράσεις συνοχής όπως χαιρετισμοί, ήταν σε έντονο βαθμό. Σύμφωνα με τα ερευνητικά ευρήματα διαφαίνεται ότι στο πλαίσιο του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» υπάρχουν όλα εκείνα τα στοιχεία της κοινωνικής παρουσίας τα οποία ενισχύουν την εκπαιδευτική διαδικασία.

- Σχετικά με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα «Ποιο περιεχόμενο και ποια μεθοδολογία ενισχύουν την κοινωνική παρουσία σε μια τηλεδιάσκεψη», παρατηρείται ότι υπάρχουν τα στοιχεία εκείνα τα οποία στηρίζουν και ενισχύουν την κοινωνική παρουσία σε ένα περιβάλλον τηλεδιάσκεψης. Η ενίσχυση ή η διατήρηση αυτών των στοιχείων δημιουργήθηκε από το περιεχόμενο αλλά και από τη

μεθοδολογία η οποία αξιοποιήθηκε κατά τη διάρκεια των τηλεδιασκέψεων αλλά και πριν από αυτές.

Σύμφωνα με τα ευρήματα ενισχύθηκαν

- οι συναισθηματικές αντιδράσεις (εκφράσεις συναισθημάτων, συντροφικότητας, στοιχείων που δεν αφορούν το υπό διαπραγμάτευση θέμα),
- οι αλληλεπιδραστικές αντιδράσεις (συμμετοχή σε διάλογο, σε συζήτηση).
- και οι αντιδράσεις συνοχής (αντιδράσεις που οδηγούν στη συνέχιση της συζήτησης, της επικοινωνίας).

Σημαντική συνεισφορά της διδακτορικής διατριβής αποτελεί η σκιαγράφηση ενός ολοκληρωμένου πλαισίου διδακτικής/μαθησιακής προσέγγισης η οποία στηρίχθηκε στην κοινωνική παρουσία. Το Συνδυαστικό Πλουραλιστικό Περιβάλλον Μάθησης Σχήμα 6, συνιστά ένα ειδικά σχεδιασμένο περιβάλλον στο οποίο ενθαρρύνεται ο διαφορετικός τρόπος επικοινωνίας και ταυτόχρονα αλληλεξαρτώμενος και αλληλοσυμπληρωματικός, η οικοδόμηση της αίσθησης της κοινότητας μάθησης συστατικό της κοινωνικής παρουσίας.

Σχήμα 5: Το Συνδυαστικό Πλουραλιστικό Περιβάλλον Μάθησης (Φιλιπούσης, 2012),

Η δημιουργία του πλαισίου αυτού προέκυψε μέσα από την εμπειρική επαναληπτική προσέγγιση και ανάλυση των δεδομένων σύμφωνα με τη Θεμελιακή Θεωρία (Grounded Theory) (Strauss & Corbin, 1990). Πιο συγκεκριμένα, τα δεδομένα συλλέχθηκαν, αναλύθηκαν και επανεξετάστηκαν με βάση τα εμπειρικά ευρήματα και στη συνέχεια προσεγγίστηκε η ανάπτυξη μιας θεωρίας που στην παρούσα περίπτωση αφορά τη δημιουργία ενός διδακτικού/μαθησιακού μοντέλου.

Στο πλαίσιο της διδακτορικής διατριβής με τίτλο «Αξιοποίηση της Κινούμενης Εικόνας (Animation) και της Κινηματογραφικής Αφήγησης στη Διαμόρφωση Πολυμεσικού Εκπαιδευτικού Υλικού για Διδακτικούς / Μαθησιακούς Στόχους» (Σιάκκας, 2011), αξιοποιήθηκε το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2007-2009» προκειμένου να υλοποιηθεί η διεξαγωγή της έρευνας που σαν σκοπό είχε την οριοθέτηση ενός μεθοδολογικού πλαισίου δημιουργίας πολυμεσικού μαθησιακού-διδακτικού υλικού ΕξΑΕ με βάση συγκεκριμένες παιδαγωγικές, αφηγηματικές και μορφολογικές αρχές.

Η ερευνητική μεθοδολογική προσέγγιση που υιοθετήθηκε είναι η έρευνα-δράση (Cohen & Manion, 1994).

Η διεξαγωγή της έρευνας βασίστηκε σε κινήθηκε σε 3 άξονες:

Ο πρώτος αφορά στη σύνδεση της διαδικασίας δημιουργίας του εκπαιδευτικού υλικού με την διαδικασία αξιολόγησης του μέσα από την εφαρμογή του στην εκπαιδευτική πράξη.

Ο δεύτερος αφορά στη σημασία του τρόπου παρουσίασης των πολυμέσων του εκπαιδευτικού υλικού στην ανάδειξη των περιεχομένων μάθησης.

Ο τρίτος αφορά στο γνωστικό αντικείμενο ενός πρωτότυπου υλικού που δημιουργήθηκε για την υλοποίηση της έρευνας, το οποίο αφορούσε σε μια πρόταση δημιουργίας animation και τρόπων εφαρμογής του στην εκπαιδευτική διαδικασία..

Ερευνητικά Ευρήματα

Α. Ο μετασχηματισμός της ομαδικής διαδικασίας της δημιουργίας ενός animation project στην εκπαιδευτική διαδικασία με την μεθοδολογία που προτείνεται στο εκπαιδευτικό υλικό αυτής της έρευνας, συνέβαλε στην ενθάρρυνση και εξάσκηση των μαθητών σε ομαδικοσυνεργατικές μεθόδους εργασίας.

Β. Η μεταφορά της ομαδικής διαδικασίας δημιουργίας animation στην τάξη, μπορεί σε μια μαθησιακή-εκπαιδευτική διαδικασία να:

- ενθαρρύνει τη συμμετοχή στην ομάδα ακόμα και μαθητών που μπορεί να θεωρούνται αδύνατοι ή αδιάφοροι.
- βοηθήσει στην ανάπτυξη κοινωνικογνωστικών δεξιοτήτων και στάσεων.
- δώσει τη δυνατότητα στον μαθητή να γνωρίσει καλύτερα τον εαυτό του βλέποντας τον μέσα από τους άλλους και σε σχέση με τους άλλους.
- εμπλουτίσει τις στρατηγικές επίλυσης προβληματικών καταστάσεων.

Γ. Η κατασκευή ενός animation στο πλαίσιο ενός εκπαιδευτικού project μπορεί να επιτευχθεί με εξαιρετικά αποτελέσματα αξιοποιώντας «ευτελή» και «φτωχά» υλικά, όπως πλαστελίνη, χαρτιά, κουτιά αναψυκτικών και άλλων υλικών που είναι διαθέσιμα σε κάθε σχολική μονάδα

Στο πλαίσιο του προγράμματος ΟΔΥΣΣΕΑΣ την τρέχουσα περίοδο εκπονούνται 2 διδακτορικές διατριβές.

Η πρώτη – η οποία εκπονείται από τον κ. Λάμπρο Καρβούνη υπ. Διδάκτορα του Πανεπιστημίου Κρήτης και επιστημονικό συνεργάτη του Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α, βρίσκεται στο τελικό στάδιο ολοκλήρωσης και έχει ως τίτλο «Η σημασία της «Διδακτικής Παρουσίας» και ο Νέος Ρόλος του Εκπαιδευτικού σε μαθησιακά περιβάλλοντα σύγχρονης μετάδοσης με έμφαση στη Διδακτική Αξιοποίηση της Διαδραστικής Τηλεδιάσκεψης».

Σκοπός της διατριβής είναι η διερεύνηση του νέου ρόλου της «διδακτικής παρουσίας» (Garrison et al., 2000; Garrison & Anderson, 2003), του εκπαιδευτικού, με στόχο τον προσδιορισμό, την αξιολόγηση και τη βελτίωση των απαιτούμενων

δεξιοτήτων προκειμένου να είναι σε θέση να αξιοποιήσει με παιδαγωγικό τρόπο τις ΤΠΕ και ιδιαίτερα την τηλεδιάσκεψη.

Το ενδιαφέρον εστιάζεται στην ανάδειξη των δεξιοτήτων που πρέπει να έχει ένας εκπαιδευτικός προκειμένου να είναι σε θέση να σχεδιάζει, να οργανώνει, να υλοποιεί και να αξιολογεί ένα περιβάλλον συμπληρωματικής εξ αποστάσεως με έμφαση στην διαδραστική τηλεδιάσκεψη.

Τα ερευνητικά ερωτήματα:

- Ποιος είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού στο νέο περιβάλλον μάθησης και διδασκαλίας;
- Ποιες είναι οι απαιτούμενες δεξιότητες του εκπαιδευτικού προκειμένου να αντεπεξέλθει στο νέο περιβάλλον μάθησης και διδασκαλίας;

Με βάση τα ευρήματα που θα προκύψουν, θα σχεδιαστεί ένα ολοκληρωμένο διαδικτυακό περιβάλλον εξ Αποστάσεως Επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σχετικά με τον ρόλο και τις δεξιότητες που απαιτούνται σχετικά με την «διδασκτική παρουσία».

Η ερευνητική μεθοδολογική προσέγγιση που υιοθετήθηκε είναι η έρευνα-δράση (Cohen & Manion, 1994). Το ερευνητικό εγχείρημα της παρούσας έρευνας αξιοποίησε μεθόδους και τεχνικές από το πεδίο των ποιοτικών προσεγγίσεων της έρευνας. Η συλλογή των ερευνητικών δεδομένων έγινε μέσω της βιβλιογραφικής αναζήτησης, της συνέντευξης και της παρατήρησης.

Η δεύτερη διατριβή – η οποία εκπονείται από ην κ. Αλεξία Σπανουδάκη υπ. Διδάκτορα του Πανεπιστημίου Κρήτης και επιστημονικό συνεργάτη του Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α, βρίσκεται σε εξέλιξη και έχει ως τίτλο: «Η ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ LAND ART ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΜΑΘΗΤΕΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ: Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΤΠΕ».

Σκοπός της έρευνας είναι ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η αποτίμηση μιας οργανωμένης και σύνθετης διδασκτικής παρέμβασης με έμφαση στην ενθάρρυνση της δημιουργικότητας των μαθητών μέσω της παιδαγωγικής αξιοποίησης της LAND ART, στα πλαίσια ενός υβριδικού συνεργατικού μαθησιακού περιβάλλοντος, με τη χρήση της δικτυακής τεχνολογίας σε σχέση με:

- Το ψυχοκοινωνικό κλίμα της τάξης.
- Την επίδοση και το επίπεδο της γνωστικής ανάπτυξης των μαθητών.
- Την κριτική θεώρηση της παιδαγωγικής εμπειρίας των εκπαιδευτικών.

Το κύριο ερευνητικό ερώτημα αφορά το αν – και με ποιους τρόπους - η εφαρμογή της συγκεκριμένης διδασκτικής παρέμβασης:

- Διαφοροποιεί το ψυχοκοινωνικό κλίμα της σχολικής τάξης και της εργασίας στις μαθητικές ομάδες ως προς τη συνεκτικότητα, τη διενεκτικότητα, τη δυσκολία, την ικανοποίηση και την ανταγωνιστικότητα,
- Επιφέρει καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα,
- Επιφέρει εποικοδομητική αλλαγή στην επαγγελματική εμπειρία των δασκάλων.

Η μεθοδολογική προσέγγιση που θα υιοθετηθεί στην παρούσα μελέτη είναι η έρευνα δράσης. (Cohen & Manion, 1994).

4.2 Ερευνητικές Εργασίες σε επίπεδο μεταπτυχιακών διπλωματικών εργασιών:

Στο πλαίσιο του προγράμματος ΟΔΥΣΣΕΑΣ «2000-2015» έχουν ολοκληρωθεί τρεις μεταπτυχιακές διπλωματικές εργασίες.

Στο πλαίσιο της πρώτης μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας του Γκερτζάκη, (2009) με τίτλο «Μελέτη των Απόψεων των Μαθητών του «ΟΔΥΣΣΕΑ 2006» σε

σχέση με το Ψυχολογικό Κλίμα της Συμβατικής Σχολικής Τάξης», διερευνήθηκε η σχέση του ψυχολογικού κλίματος των συμβατικών τάξεων, που συμμετέχουν στο πρόγραμμα ΟΔΥΣΣΕΑΣ, με τις καταγεγραμμένες - κατά την εξέλιξη του προγράμματος - απόψεις των συμμετεχόντων μαθητών.

Η προβληματική της έρευνας επικεντρώθηκε στη δυνατότητα του υβριδικού μαθησιακού περιβάλλοντος του «ΟΔΥΣΣΕΑ» να λειτουργήσει, όχι σαν ένα περιβάλλον ανταγωνιστικό του συμβατικού, αλλά ως ένας παράγοντας που αίρει παγιωμένες - στα πλαίσια της συμβατικής τάξης - συμπεριφορές.

Οι βασικοί ερευνητικοί στόχοι:

α) η διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα σε πέντε διαστάσεις του ψυχολογικού κλίματος της τάξης (ικανοποίηση, διενεκτικότητα, ανταγωνιστικότητα, δυσκολία & συνεκτικότητα), και τις απόψεις των συμμετεχόντων μαθητών για τα μαθήματα, τους εκπαιδευτικούς και τους συμμαθητές στο υβριδικό μαθησιακό περιβάλλον του «ΟΔΥΣΣΕΑ».

β) η διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στις προαναφερθείσες διαστάσεις του ψυχολογικού κλίματος της σχολικής τάξης και την επιθυμία των μαθητών για περισσότερα εξ αποστάσεως μαθήματα ή ακόμη και για αποκλειστικά εξ αποστάσεως παρακολούθηση των μαθημάτων.

Η έρευνα αυτή ακολουθεί το εμπειρικό-αναλυτικό επιστημονικό παράδειγμα και σαφέστατα χαρακτηρίζεται ως ποσοτική, είναι συγχρονική και επιτόπια, και ως μέσο συλλογής δεδομένων χρησιμοποιείται το ερωτηματολόγιο και η κλίμακα. Έχει δειγματοληπτικό χαρακτήρα, με την έννοια ότι περιλαμβάνει τους συμμετέχοντες μαθητές στις συγκεκριμένες τηλεδιασκέψεις. Ως προς την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί εφαρμοσμένη.

Η έρευνα διεξήχθη στο πλαίσιο του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2006» και συμμετείχαν 6 δημοτικά σχολεία, με 9 τμήματα, 178 μαθητές και 16 εκπαιδευτικοί.

Τα ερευνητικά ευρήματα:

1. Τα ερευνητικά ευρήματα επιβεβαιώνουν ότι το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» συμβάλλει σε σημαντικό βαθμό στην άρση των παγιωμένων συμπεριφορών στο πλαίσιο της σχολικής συμβατικής τάξης.
2. Θετικότερες απόψεις σε σχέση με μσθησιακό περιβάλλον του «ΟΔΥΣΣΕΑ», παρουσιάζουν μαθητές με αρνητικά χαρακτηριστικά στο ψυχολογικό κλίμα της συμβατικής τάξης (πχ. υψηλό επίπεδο διενεκτικότητας σε συνδυασμό με το μέτριο επίπεδο ικανοποίησης).
3. Επίσης, οι θετικές απόψεις μαθητών του δείγματος με μέτριο επίπεδο γνώσεων για τις νέες τεχνολογίες, αποτελούν επιβεβαίωση της μεθοδολογικής προσέγγισης του «ΟΔΥΣΣΕΑ», που σε καμία περίπτωση δεν περιορίζει το πρόγραμμα σε πεδίο διδασκαλίας ή αξιοποίησης γνώσεων για τις νέες τεχνολογίες, αλλά δίνει προτεραιότητα στην παιδαγωγική του διάσταση.
4. Επιπρόσθετα, κάποια από τα αποτελέσματα δείχνουν ότι το πρόγραμμα των τηλεδιασκέψεων λειτούργησε ως πλαίσιο εκτόνωσης αρνητικών σχέσεων της συμβατικής τάξης.
5. Οι μαθητές του δείγματος με θετικά βιώματα από το ψυχολογικό κλίμα της συμβατικής τάξης (π.χ. υψηλή ικανοποίηση, μέτριο επίπεδο διενεκτικότητας), συσπειρώνονται γύρω από το δάσκαλο της συμβατικής τάξης, ενώ οι μαθητές του δείγματος με αρνητικά βιώματα από το ψυχολογικό κλίμα της συμβατικής τάξης (π.χ. υψηλή διενεκτικότητα, μέτριο επίπεδο συνεκτικότητας), στις δυο πρώτες τηλεδιασκέψεις, εκφράζουν θετικότερες απόψεις για το δάσκαλο της απομακρυσμένης τάξης.

Στο πλαίσιο της δεύτερης μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας (Γκίζα, 2009), διερευνήθηκαν οι απόψεις μαθητών δημοτικών σχολείων σχετικά με την συμμετοχή τους στο ερευνητικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Οδυσσέας», το σχολικό έτος 2007-2008.

Το δείγμα της έρευνας τότε ήταν 46 μαθητές Στ' τάξης, από το Δημοτικό Σχολείο Ναυστάθμου Σούδας και από το Λεόντειο Δημοτικό Σχολείο Πατησίων.

Η ερευνητική προσπάθεια υιοθετεί το ιστορικό-ερμηνευτικό παράδειγμα και είναι μια ποιοτική έρευνα. Αξιοποιώντας την μεθοδολογική προσέγγιση της ανάλυσης περιεχομένου, έγινε συγκριτική ανάλυση των αρχικών (διαφαινόμενες προσδοκίες) και τελικών εκθέσεων (τελικές εντυπώσεις) των μαθητών του δείγματος.

Ερευνητικά Ευρήματα:

- Οι μαθητές στις αρχικές τους εκθέσεις δεν αναφέρονται στην επικοινωνία τους με το δάσκαλο της τάξης τους. Οι μαθητές στις τελικές εκθέσεις αναφέρονται στην επικοινωνία με το δάσκαλο της τάξης και επικεντρώνονται στη βοήθεια και στην καθοδήγηση που τους έδειξε στις τηλεδιασκέψεις.

- Οι μαθητές στις αρχικές εκθέσεις έχουν θετικές προσδοκίες-απόψεις για τις τηλεδιασκέψεις. Οι μαθητές συνεχίζουν στις τελικές εκθέσεις να έχουν θετικές απόψεις για τις Τ/Δ.

- Οι μαθητές περίμεναν να έχουν με τους συμμαθητές τους στις τηλεδιασκέψεις ομαδικότητα, καλή συνεργασία, ανταλλαγή πληροφοριών κι αυτό επιβεβαιώνεται στις τελικές τους εκθέσεις. Τονίζουν ακόμα ότι θέλουν να συναντηθούν από κοντά με τους άλλους μαθητές.

- Οι απόψεις των μαθητών για τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης φαίνονται να βρίσκονται σε θετικά επίπεδα.

- Όσον αφορά, τις αρχικές απόψεις των μαθητών για το νέο τρόπο διδασκαλίας μέσω Τ/Δ, οι μαθητές ανέφεραν τα συναισθήματα που είχαν για την έναρξη των Τ/Δ. Τα συναισθήματα αυτά χαρακτηρίζονται από χαρά, ενθουσιασμό και ανυπομονησία. Οι μαθητές να συνεχίζουν και στο τέλος να έχουν χαρά και ενθουσιασμό που συμμετείχαν στο πρόγραμμα Τ/Δ.

- Οι αρχικές και οι τελικές απόψεις των μαθητών που αφορούν την τεχνολογία κατά τη διαδικασία της διδασκαλίας στη διάρκεια των τηλεδιασκέψεων είναι λιγιστές.

- Όσον αφορά τις αρχικές απόψεις των μαθητών για την αντικατάσταση του συμβατικού τρόπου διδασκαλίας από το νέο, οι μαθητές δεν φαίνεται να εκφέρουν απόψεις,

- Οι μαθητές, σχετικά με τις νέες γνωριμίες μέσω Τ/Δ, στις εκθέσεις τους φαίνεται να επιθυμούν και να προσδοκούν αυτές τις νέες γνωριμίες με τους μαθητές της απομακρυσμένης τάξης. Επίσης, οι μαθητές στις τελικές εκθέσεις τους φαίνεται να είναι χαρούμενοι από τις νέες γνωριμίες που είχαν με τους μαθητές της απομακρυσμένης τάξης.

- Όσον αφορά, την απόκτηση φίλων μέσω Τ/Δ, οι μαθητές δείχνουν στις αρχικές τους απόψεις να επιθυμούν τη φιλία με τους συμμαθητές τους από το άλλο σχολείο. Επιθυμία που φαίνεται να πραγματοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό, αφού οι μαθητές στις τελικές εκθέσεις τους ανέφεραν ότι ανέπτυξαν συναισθήματα φιλίας με τους συμμαθητές τους από το άλλο, το απομακρυσμένο σχολείο.

Στο πλαίσιο της τρίτης μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας (Παναγιωτοπούλου, 2016), διερευνήθηκαν οι απόψεις μαθητών δημοτικών σχολείων σχετικά με την συμμετοχή τους στο ερευνητικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Οδυσσέας», το σχολικό

έτος 2007-2008, και ιδιαίτερα σε σχέση με το ψυχοκοινωνικό κλίμα της τάξης, το επίπεδο της γνωστικής ανάπτυξης των μαθητών και τις αντιλήψεις των μαθητών για το νέο τρόπο διδασκαλίας

Ο πληθυσμός της έρευνας αποτελείτο από τους μαθητές τριών τμημάτων της ΣΤ' τάξης δύο δημοτικών σχολείων της Νέας Ιωνίας και του Άδελφου που φοιτούσαν τη σχολική χρονιά 2012-2013 και τριών τμημάτων της Ε' τάξης δύο δημοτικών σχολείων του Διονύσου και του Άδελφου που φοιτούσαν τη σχολική χρονιά 2013-2014. Στην έρευνα έλαβαν μέρος συνολικά έξι τμήματα με 112 μαθητές και 8 εκπαιδευτικούς.

Για την υλοποίηση της έρευνας επιλέχθηκε η μεθοδολογική τριγωνοποίηση (triangulation) (Cohen & Manion, 1994) χρησιμοποιήθηκαν για τη συλλογή των δεδομένων πολλαπλά ερευνητικά εργαλεία και συνδυασμός ποσοτικών και ποιοτικών ερευνητικών μεθόδων.

Μέσα συλλογής δεδομένων:

1. Το Ερωτηματολόγιο της τάξης (TET) το οποίο διερευνά το ψυχολογικό κλίμα της τάξης (Γκερτζάκης, 2009). Το ερωτηματολόγιο αυτό δόθηκε δυο φορές μια (ΠΡΙΝ) ξεκινήσουμε τις τηλεδιασκέψεις και άλλη μια (ΜΕΤΑ) αφού είχαμε ολοκληρώσει τις τηλεδιασκέψεις.
2. Το Ερωτηματολόγιο EXANTE (Anastasiades, 2003) το οποίο διερευνά το επίπεδο γνώσης και την ικανότητα χρήσης κάποιων βασικών λειτουργιών του ηλεκτρονικού υπολογιστή και τις προσδοκίες τους πριν από την συμμετοχή τους στις τηλεδιασκέψεις. Μετά το τέλος των τηλεδιασκέψεων δόθηκε το Ερωτηματολόγιο EXPOST (Anastasiades, 2003) το οποίο διερευνά το επίπεδο γνώσης και την ικανότητα χρήσης κάποιων βασικών λειτουργιών του ηλεκτρονικού υπολογιστή μετά την ολοκλήρωση των τηλεδιασκέψεων.
3. Το Ερωτηματολόγιο ONGOING (Anastasiades, 2003) το οποίο διερευνά το βαθμό ικανοποίησης των μαθητών από τη διαδικασία και το νέο τρόπο διδασκαλίας. Το ερωτηματολόγιο αυτό το συμπλήρωναν οι μαθητές αμέσως μετά την τηλεδιάσκεψη οπότε είχαμε τέσσερα τέτοια ερωτηματολόγια το ONGOING 1, 2, 3 & 4.
4. Οι αρχικές και οι τελικές γραπτές εκθέσεις των μαθητών.
5. Οι βιντεοσκοπήσεις των μαθημάτων.
6. Φωτογραφίες.

Τα ερευνητικά ερωτήματα:

1. Ο ρόλος του δασκάλου της τοπικής και απομακρυσμένης τάξης μέσα από την οπτική των μαθητών.
2. Διερεύνηση της σχέσης των μαθητών με τους συμμαθητές τους της τοπικής και απομακρυσμένης τάξης.
3. Διερεύνηση της οπτικής των μαθητών ως προς τη μαθησιακή διαδικασία με το νέο τρόπο διδασκαλίας.
4. Διερεύνηση των απόψεων των μαθητών σε σχέση με το σχολείο ως φορέα κοινωνικοποίησης.

Ερευνητικά Ευρήματα:

1. Σε σχέση με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα:

α. Ο δάσκαλος φαίνεται να διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο καθώς η φυσική παρουσία του δασκάλου στη σχολική τάξη δεν φαίνεται να μπορεί να αντικατασταθεί από την παρουσία του μέσω μιας οθόνης σε πραγματικό χρόνο.

β. Οι μαθητές δηλώνουν μάλλον ουδέτεροι στο ενδεχόμενο να επικοινωνούν και αρνητικοί στο ενδεχόμενο να κάνουν μάθημα με το δάσκαλό τους μόνο μέσω

τηλεδιάσκεψης, ενώ διαφωνούν με την ιδέα ότι είναι το ίδιο να βλέπουν τον δάσκαλο μέσα από μια οθόνη και να βρίσκονται όλοι μαζί στη τάξη.

γ. Για το δάσκαλο της απομακρυσμένης τάξης κρατούν ουδέτερη στάση. Ο νέος τρόπος διδασκαλίας είναι εύκολος και ευχάριστος, κρατώντας μια ουδέτερη στάση στο γεγονός ότι τους φέρνει πιο κοντά στο δάσκαλό τους.

2. Σε σχέση με το 2^ο ερευνητικό ερώτημα, οι μαθητές δηλώνουν αρχικά θετικοί για την επικοινωνία και τη συνεργασία μέσω τηλεδιάσκεψης με τους συμμαθητές τους, κάτι το οποίο επιβεβαιώνεται κατά τη διάρκεια του προγράμματος

3. Σε σχέση με το 3^ο ερευνητικό ερώτημα, οι μαθητές, αν και βρίσκουν ευχάριστο το νέο τρόπο διδασκαλίας, δηλώνουν αρνητικοί στο ενδεχόμενο να αντικατασταθεί η σχολική τάξη και το παραδοσιακό μάθημα με μαθήματα μέσω τηλεδιάσκεψης. Η συμμετοχή τους στην τηλεδιάσκεψη δεν αλλάζει αυτή την τάση. Επιθυμούν, ωστόσο, να συνδυάζονται ο νέος με τον συμβατικό τρόπο διδασκαλίας.

4. Σε σχέση με το 4^ο ερευνητικό ερώτημα: το σχολείο ως χώρος κοινωνικοποίησης, παιχνιδιού και συναναστροφής των μαθητών αποτελεί την σημαντικότερη προτεραιότητα για τους μαθητές. Η συμμετοχή τους στην τηλεδιάσκεψη δεν μεταβάλλει τις απόψεις τους σε αυτό το θέμα. Εκφράζονται θετικά στο να αποκτήσουν φίλους μέσα από τη διαδικασία της τηλεδιάσκεψης.

5. Τιμητικές Διακρίσεις του προγράμματος ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015

Το πρόγραμμα ΟΔΥΣΣΕΑΣ απέσπασε τις κάτωθι διακρίσεις:

- Ευρωπαϊκή Διάκριση (2003): Best e- European Practices Knowledge System, European Commision: Διάκριση του Προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2004» το οποίο από το 2003 συμπεριελήφθη στον οδηγό καλών πρακτικών του Best e- European Practices Knowledge System της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (<http://www.beeppnowledgesystem.org/default.asp>).
- Διάκριση σε Εθνικό επίπεδο (Ιανουάριος 2011): Διάκριση του Προγράμματος ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2010 στον 6ο Πανελλήνιο Διαγωνισμό Πρωτοπόρων Εκπαιδευτικών (που διοργανώθηκε από τη Microsoft σύμφωνα με την εγκύκλιο 145789/Γ7/17-11-2010). Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στο πρόγραμμα ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2010: ««Περιβάλλον – Ενεργειακή Επανάσταση - Τα ταξίδια του καπετάν ΣΟΣ στη Μεσόγειο» διακρίθηκαν σε εθνικό επίπεδο στον 6ο Πανελλήνιο Διαγωνισμό Πρωτοπόρων Εκπαιδευτικών και εκπροσώπησαν την Ελλάδα στο Πανευρωπαϊκό Φόρουμ Πρωτοπόρου Εκπαίδευσης 2011 στη Μόσχα, Ρωσία στις 22-24 Μαρτίου 2011.
- Διάκριση σε Εθνικό επίπεδο (2013): Το Πρόγραμμα ΟΔΥΣΣΕΑΣ συγκαταλέγεται στην δράση «Ακαδημαϊκή και Επιστημονική Αριστεία» του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού (<http://excellence.minedu.gov.gr>)
- Διάκριση σε Εθνικό επίπεδο (2016): Το Υπουργείο Παιδείας Έρευνας και Θρησκευμάτων βραβεύει το 3ο Δ.Σχ. Αγίου Δημητρίου για τις δράσεις του στο πλαίσιο του προγράμματος ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2016: Πανανθρώπινες Αξίες-Ταξίδι στο Αιγαίο, μια θάλασσα ανθρωπιάς - Συγχαρητήρια στους μαθητές και τους δασκάλους του 3ου Δ.Σχ. Αγίου Δημητρίου, του Δ.Σχ. Ταυρωνίτη Χανίων, του Δ.Σχ. Άγιος Διονύσιος Αρεοπαγίτης, του Λεοντείου Λυκείου Ν. Σμύρνης και του 6ο Δ.Σχ. Πρέβεζας οι οποίοι συνεργάζονται από απόσταση μέσω τηλεδιάσκεψης στο πλαίσιο του προγράμματος "ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2016: Πανανθρώπινες Αξίες". Η βράβευση πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα στις 10 Μαΐου 2016 και ώρα 10:00 πμ, στην Αίθουσα «Ζακλίν ντε Ρομιγύ» του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και

Θρησκευμάτων (Ανδρέα Παπανδρέου 37, Μαρούσι) για τους μαθητές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

6. Συζήτηση - Συμπεράσματα

Στο πλαίσιο του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015» έχουν δημοσιευτεί συνολικά 93 εργασίες οι οποίες σχετίζονται με τον σχεδιασμό παιδαγωγικών εφαρμογών συμπληρωματικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ.

Από αυτές 2 είναι μονογραφίες σε διεθνείς εκδοτικούς οίκους, 6 είναι κεφάλαια σε συλλογικούς τόμους, 19 είναι άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά, 25 είναι εργασίες σε πρακτικά διεθνών επιστημονικών συνεδρίων, και 41 είναι εργασίες σε πρακτικά Πανελληνίων Συνεδρίων με το σύστημα των κριτών.

Η ερευνητική συνεισφορά του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» συνίσταται στην παιδαγωγική αξιοποίηση των προηγμένων μαθησιακών τεχνολογιών διαδικτύου και ιδιαίτερα της τηλεδιάσκεψης και των εφαρμογών του web 2.0 στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση με στόχο την ανάπτυξη κρίσιμων κοινωνικών και τεχνολογικών δεξιοτήτων και την ενθάρρυνση της δημιουργικότητας των αυριανών πολιτών της κοινωνίας της γνώσης.

Η ερευνητική διαδρομή του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015» θα μπορούσε να κατηγοριοποιηθεί στις εξής χρονικές περιόδους:

1^η Περίοδος: «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2003»:

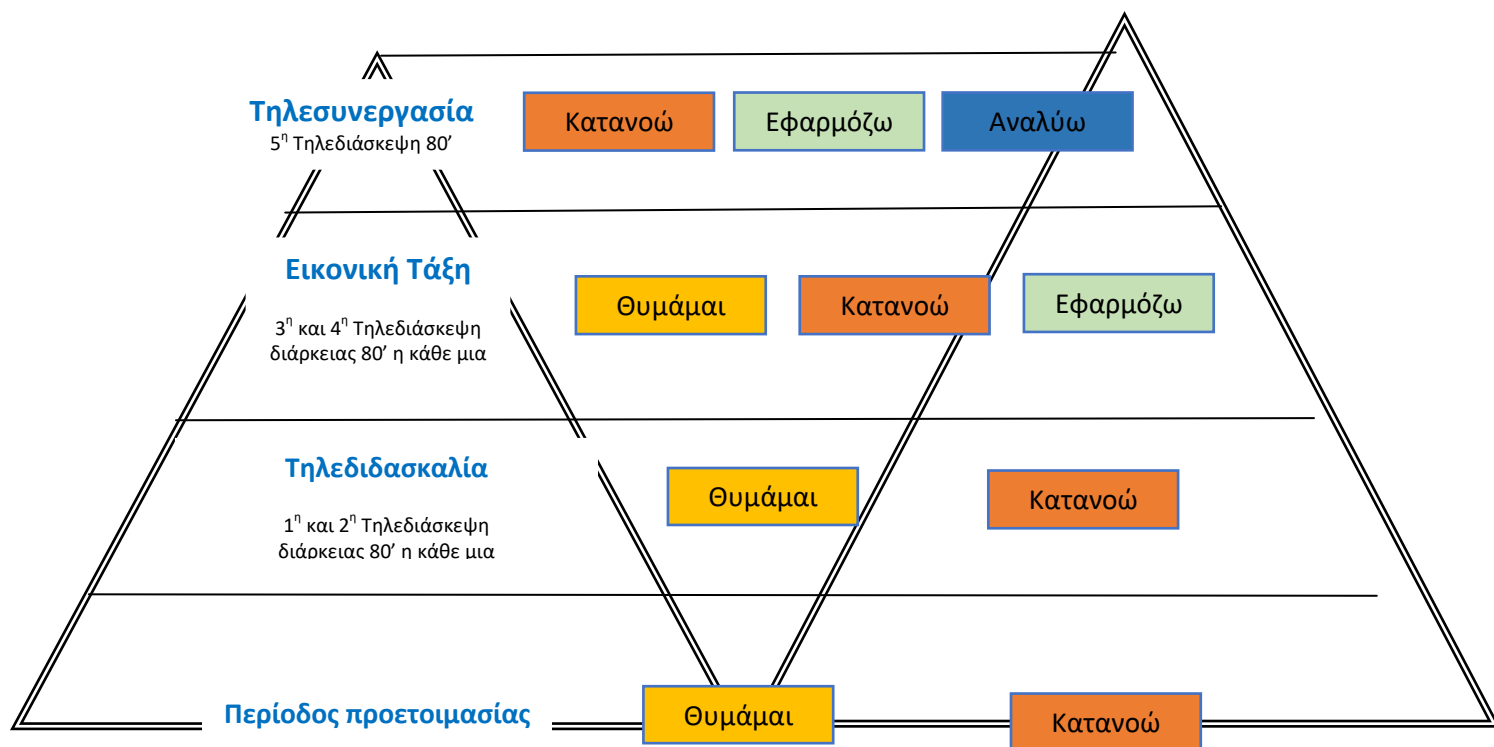
Στην πρώτη φάση του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2003» η έμφαση δόθηκε στη διδασκαλία μαθημάτων του αναλυτικού προγράμματος:

- Γλώσσα (Anastasiades, Eleutheriou & Hambiaouris, 2001).
- Επιστήμη (Anastasiades, Constantinou, Sevastidou, Eleutheriou, Philipidou, & Ahileos, 2003)
- Μαθηματικά (Anastasiades, Christou, Hambiaouris, Georgiou, Papadopoulou, & Papachristou, 2003).

Σκοπός της όλης προσπάθειας ήταν μαθητές και εκπαιδευτικοί να εξοικειωθούν με το νέο υβριδικό μαθησιακό περιβάλλον εστιάζοντας στην καλλιέργεια σημαντικών τεχνολογικών δεξιοτήτων για την Κοινωνία της Πληροφορίας (Anastasiades, 2003a; Anastasiades, 2003b)

Το εκπαιδευτικό υλικό βασίστηκε στο βιβλίο και εμπλουτίστηκε με φύλλα εργασίας και δραστηριότητες που διαμόρφωσαν οι εκπαιδευτικοί.

Με βάση την προτεινόμενη μεθοδολογική προσέγγισή σε σχέση με τον γνωστικό τομέα η έμφαση δόθηκε κυρίως στην απομνημόνευση, κατανόηση και την εφαρμογή και δευτερευόντως στην ανάλυση (Σχήμα 6)

Σχήμα 6: Συσχέτιση της πυραμίδας της διαδραστικής τηλεδιάσκεψης «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2003» με τη νέα «αναθεωρημένη» ταξινόμια διδακτικών στόχων κατά **Bloom**), για τον γνωστικό τομέα, (Anderson and Krathwohl, 2001).

Στο πλαίσιο του προγράμματος ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2003 εκπονήθηκε μια διδακτορική διατριβή της οποίας τα ερευνητικά ευρήματα αποτυπώνονται στον πίνακα 2:

Γενικά Στοιχεία	Ερευνητικά ερωτήματα	Ευρήματα – Ερευνητική συνεισφορά
Ερευνητής: Χαμπιαούρης Κώστας Κατάσταση: Ολοκληρώθηκε το (2005) Χρονική Περίοδος ΟΔΥΣΣΕΑ: 2000-2003 Μεθοδολογία Έρευνας: Έρευνα Δράσης	Α. Ψυχοκοινωνικό κλίμα των μαθητών Β. Επίπεδο της γνωστικής ανάπτυξης των μαθητών Γ. Κριτική θεώρηση της παιδαγωγικής εμπειρίας από την οπτική των εκπαιδευτικών	- Βελτίωση του ψυχολογικού κλίματος (ομάδων και τάξης) βελτιώνει το ψυχολογικό κλίμα ως προς τη Συνεκτικότητα και την Ικανοποίηση -Μείωση της Δυσκολίας, τη Διενεκτικότητας και την Ανταγωνιστικότητας (συγκριτικά με προηγούμενη συμπεριφορά) - Ενεργοποίηση των εσωτερικών κίνητρων ενδιαφέροντος των μαθητών - ανάδειξη του φαινομένου της «κοινωνικής διευκόλυνσης» της μάθησης -Αντίληψη: άνοιγμα του σχολείου σε διαφορετικά κοινωνικά και πολιτισμικά περιβάλλοντα,

Επιβλέπων: Ράπτης Αριστοτέλης		-Ψυχοκοινωνικό Κλίμα: σημαντικές θετικές αλλαγές στο ψυχοκοινωνικό κλίμα της τάξης, - Πλεονέκτημα της Τηλεδιάσκεψης: 1. Αμεσότητα 2. Ενίσχυση της αυτοαντίληψης και η αυτοπεποίθησης των μαθητών Ε. Σύσφιξη των διαπροσωπικών σχέσεων.
--	--	--

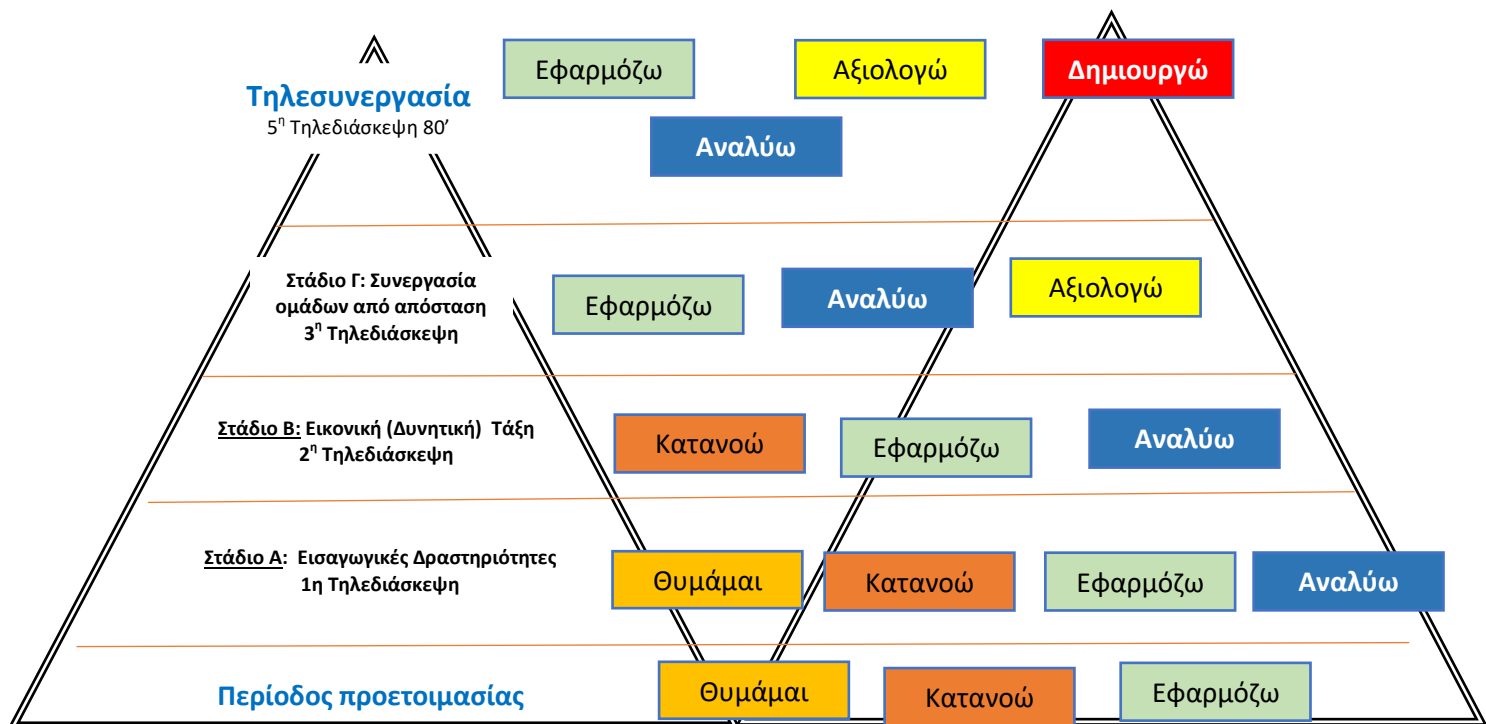
Πίνακας 2: «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2003» ερευνητικά ευρήματα στο πλαίσιο του προγράμματος ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2003

2^η Περίοδος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2004-2010»

Στην Δεύτερη φάση (2004-2010) το ενδιαφέρον εστιάζεται στον σχεδιασμό ενός ολοκληρωμένου μεθοδολογικού πλαισίου παιδαγωγικής αξιοποίησης των ΤΠΕ και ιδιαίτερα της τηλεδιάσκεψης, στο επίκεντρο του οποίου τίθεται η συνεργατική διερεύνηση και οικοδόμηση της γνώσης με βάση τη διαθεματική προσέγγιση και η καλλιέργεια κρίσιμων γνωστικών και κοινωνικών δεξιοτήτων (Anastasiades et al., 2010.)

Το σύνολο των δραστηριοτήτων εντάσσεται στην ευέλικτη ζώνη και το εκπαιδευτικό υλικό διαμορφώνεται από τους εκπαιδευτικούς με την συμμετοχή των μαθητών. (Αναστασιάδης et al 2009; Καραγιάννη & Αναστασιάδης, 2009; Αναστασιάδης et al 2011;2012).

Με βάση την προτεινόμενη μεθοδολογική προσέγγισή σε σχέση με τον γνωστικό τομέα η έμφαση δόθηκε κυρίως στην κατανόηση, την εφαρμογή και την ανάλυση και δευτερευόντως στην απομνημόνευση, την αξιολόγηση και τη δημιουργία (Σχήμα 7)

Σχήμα 7: Συσχέτιση της πυραμίδας της διαδραστικής τηλεδιάσκεψης «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2004-2010» με τη νέα «αναθεωρημένη» ταξινόμια διδακτικών στόχων κατά **Bloom**), για τον **γνωστικό τομέα**, (Anderson and Krathwohl, 2001).

Σε σχέση με το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2004-2010» εκπονήθηκαν δύο διδακτορικές διατριβές (Σιάκας 2011; Φιλίππουσης, 2012) και τρεις μεταπτυχιακές διπλωματικές εργασίες (Γκερτζάκης, 2009; Γκίζα, 2009; Παναγιωτοπούλου, 2016) των οποίων τα βασικά ερευνητικά ευρήματα αποτυπώνονται στον πίνακα 3

Γενικά Στοιχεία	Ερευνητικά ερωτήματα	Ευρήματα – Ερευνητική συνεισφορά
Ερευνητής: Φιλίππουσης Γιώργος Κατάσταση: Διδακτορική Διατριβή Ολοκληρώθηκε το (2012) Χρονική Περίοδος ΟΔΥΣΣΕΑ: 2004-2010 Μεθοδολογία Έρευνας: Έρευνα Δράσης Επιβλέπων: Αναστασιάδης Παναγιώτης	A. Διερεύνηση κρίσιμων στοιχείων κοινωνικής παρουσίας σε ένα περιβάλλον Σχολικής ΕΞΑΕ B. Προτάσεις για την ενίσχυση της κοινωνικής παρουσίας σε ένα περιβάλλον Σχολικής ΕΞΑΕ	Ανάδειξη - επιβεβαίωση κρίσιμων στοιχείων κοινωνικής παρουσίας στο μαθησιακό περιβάλλον του ΟΔΥΣΣΕΑ τα οποία ενισχύουν την εκπαιδευτική διαδικασία: -αντιδράσεις συναισθηματικές: όπως ενθουσιασμός και καλή διάθεση, -αντιδράσεις αλληλεπίδρασης όπως συζητήσεις, συμμετοχή ερωτήσεις -αντιδράσεις συνοχής όπως χαιρετισμοί,. Ενίσχυση σε επίπεδο - συναισθηματικών αντιδράσεων (εκφράσεις συναισθημάτων, συντροφικότητας, στοιχείων που δεν αφορούν την υπό διαπραγμάτευση θέμα), - αλληλεπιδραστικές αντιδράσεων (συμμετοχή σε διάλογο, σε συζήτηση) - αντιδράσεων συνοχής (αντιδράσεις που οδηγούν στη συνέχιση της συζήτησης, της επικοινωνίας)
Ερευνητής: Σιάκας Σπύρος Κατάσταση: Διδακτορική Διατριβή Ολοκληρώθηκε το 2011 Χρονική Περίοδος ΟΔΥΣΣΕΑ: 2007-2009	A. Θα μπορούσε η κινηματογραφική γλώσσα του animation να συνεισφέρει στην ανάπτυξη καινοτόμων τεχνικών διδασκαλίας και δεξιοτήτων ενεργητικής μάθησης; B. Με ποιο τρόπο θα μπορούσε η	Η μεταφορά της ομαδικής διαδικασίας δημιουργίας animation στην τάξη με την μεθοδολογία του ΟΔΥΣΣΕΑΣ) , μπορεί σε μια μαθησιακή-εκπαιδευτική διαδικασία να: -Ενθαρρύνει την συμμετοχή στην ομάδα ακόμα και μαθητών που μπορεί να θεωρούνται αδύνατοι ή αδιάφοροι. -Βοηθήσει στην ανάπτυξη κοινωνικογνωστικών δεξιοτήτων και στάσεων. -Δώσει την δυνατότητα στον μαθητή να γνωρίσει καλύτερα τον εαυτό του βλέποντας τον μέσα από τους άλλους και σε σχέση με τους άλλους.

Μεθοδολογία Έρευνας: Έρευνα Δράσης Επιβλέπων: Λιοναράκης Αντώνης	κινηματογραφική γλώσσα του animation να ενταχθεί στην εκπαιδευτική διαδικασία διαφόρων θεματικών πεδίων ώστε να συνεισφέρει στην επίτευξη και στον εμπλουτισμό των στόχων του αναλυτικού προγράμματός τους;	- Εμπλουτίζει τις στρατηγικές επίλυσης προβληματικών καταστάσεων
Ερευνητής: Γκερτζάκης Νίκος Κατάσταση: Διπλωματική Εργασία Ολοκληρώθηκε το (2009) Χρονική Περίοδος ΟΔΥΣΣΕΑ: 2006 Μεθοδολογία Έρευνας: ποσοτική, συγχρονική επιτόπια Επιβλέπων: Αναστασιάδης Παναγιώτης	A. η διερεύνηση του ψυχολογικού κλίματος της τάξης B. Συσχέτιση με τις απόψεις των συμμετεχόντων μαθητών για τα μαθήματα, τους εκπαιδευτικούς και τους συμμαθητές στο υβριδικό μαθησιακό περιβάλλον του «ΟΔΥΣΣΕΑ». Γ. Συσχέτιση την επιθυμία των μαθητών για περισσότερα εξ αποστάσεως μαθήματα ή ακόμη και για αποκλειστικά εξ αποστάσεως παρακολούθηση των μαθημάτων.	- η μεθοδολογία του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑ» συμβάλλει σε σημαντικό βαθμό στην άρση των παγιωμένων συμπεριφορών στο πλαίσιο της σχολικής συμβατικής τάξης. - οι μαθητές του δείγματος με αρνητικά βιώματα από το ψυχολογικό κλίμα της συμβατικής τάξης, εκφράζονται με πολύ θετικό τρόπο για την μαθησιακή εμπειρία που έζησαν στο πλαίσιο της μεθοδολογίας του «ΟΔΥΣΣΕΑ». - σε κάποιες περιπτώσεις η μεθοδολογία του ΟΔΥΣΣΕΑ συνέβαλλε στην άμβλυνση των αρνητικών σχέσεων της συμβατικής τάξης. - το χαμηλό επίπεδο τεχνολογιών δεξιοτήτων των μαθητών δεν αποτελεί εμπόδιο για την ενεργό συμμετοχή τους στο πρόγραμμα -οι μαθητές του δείγματος με θετικά βιώματα από το ψυχολογικό κλίμα της συμβατικής τάξης (π.χ. υψηλή ικανοποίηση, μέτριο επίπεδο διενεκτικότητας), συσπειρώνονται γύρω από το δάσκαλο της συμβατικής τάξης, - οι μαθητές του δείγματος με αρνητικά βιώματα από το ψυχολογικό κλίμα της συμβατικής τάξης (π.χ. υψηλή διενεκτικότητα, μέτριο επίπεδο

		συνεκτικότητας), στις δυο πρώτες τηλεδιασκέψεις, εκφράζουν θετικότερες απόψεις για το δάσκαλο της απομακρυσμένης τάξης.
Ερευνητής: Γκιζα Παναγιώτα Κατάσταση: Διπλωματική Εργασία Ολοκληρώθηκε το (2009) Χρονική Περίοδος ΟΔΥΣΣΕΑ: 2007-2008 Μεθοδολογία Έρευνας: Ποιοτική Επιβλέπων: Αναστασιάδης Παναγιώτης	Ποιες είναι οι απόψεις των μαθητών, όπως αναδεικνύονται μέσα από τις αρχικές και τελικές εκθέσεις τους, σχετικά με τη συμμετοχή τους το σχολικό έτος 2007-2008 στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα παιδαγωγικής αξιοποίησης της τηλεδιάσκεψης «Οδυσσέας»;	Ρόλος του δασκάλου: Στην πορεία των τηλεδιασκέψεων αναδεικνύεται η σημασία που έχει για τους μαθητές ο συμβουλευτικός υποστηρικτικός ρόλος του δασκάλου Προσδοκίες των μαθητών πριν από την έναρξη του προγράμματος: Χαρά, προσμονή, ανυπομονησία να γνωρίσουν τους μαθητές της απομακρυσμένης τάξης, να ανταλλάξουν πληροφορίες, να συνεργαστούν. Τελικές Εντυπώσεις των μαθητών μετά την λήξη του προγράμματος: επιβεβαίωση αρχικών προσδοκιών, επιθυμία να γνωρίσουν από κοντά τους μαθητές της απομακρυσμένης τάξης. -Σχέσεις με τους άλλους μαθητές: θετικά συναισθήματα για τους μαθητές της απομακρυσμένης τάξης

Ερευνητής: Παναγιωτοπούλου Σοφία Κατάσταση: Διπλωματική Εργασία Ολοκληρώθηκε το (2016) Χρονική Περίοδος ΟΔΥΣΣΕΑ: 2007-2008 Μεθοδολογία Έρευνας: μεθοδολογική τριγωνοποίηση συνδυασμός ποσοτικών και	1. Ο ρόλος του δασκάλου της τοπικής και απομακρυσμένης τάξης μέσα από την οπτική των μαθητών 2. Διερεύνηση της σχέσης των με τους συμμαθητές τους της τοπικής και απομακρυσμένης τάξης 3. Διερεύνηση της οπτικής των μαθητών ως προς τη μαθησιακή διαδικασία με το	- Ενίσχυση του ρόλου και της παρουσίας του δασκάλου της τοπικής τάξης -Αντικατάσταση η φυσική παρουσία του δασκάλου στο πλαίσιο της συμβατικής τάξης - Ουδέτερες απόψεις για τον ρόλο του δασκάλου της απομακρυσμένης τάξης. -Θετικές απόψεις των μαθητών της τοπικής τάξης σε σχέση με τους συμμαθητές τους στην απομακρυσμένη τάξη με έμφαση στην επικοινωνία και την συνεργασία. Εκφράζονται θετικά στο να αποκτήσουν φίλους μέσα από τη διαδικασία της τηλεδιάσκεψης. - Διατύπωση θετικών απόψεων σχετικά με το νέο περιβάλλον μάθησης
---	--	---

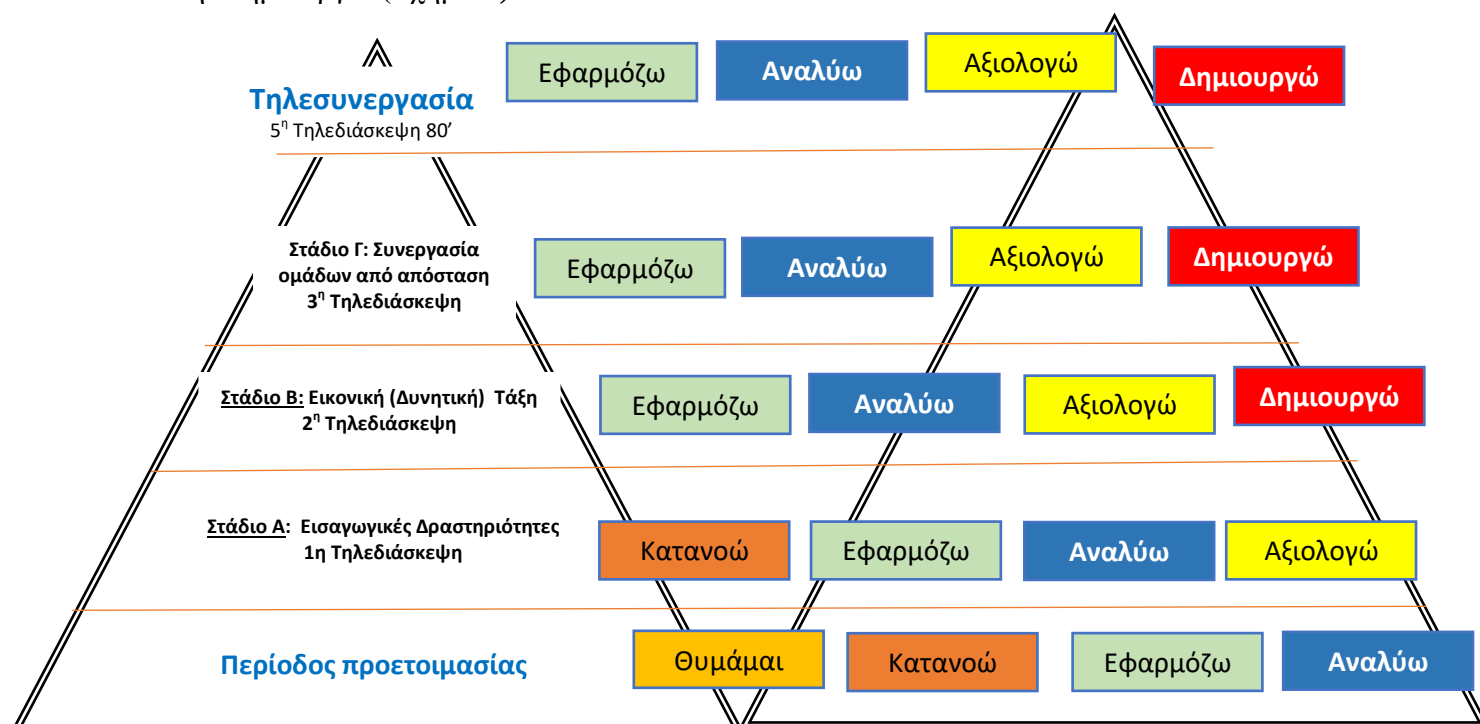
ποιοτικών μεθόδων	νέο τρόπο διδασκαλίας;	- δεν επιθυμούν τα μαθήματα να γίνονται μόνο μέσω τηλεδιάσκεψης - διατυπώνουν την άποψη η τηλεδιάσκεψη να συνδυάζονται με την πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία - το σχολείο ως χώρος κοινωνικοποίησης, παιχνιδιού και συναναστροφής των μαθητών αποτελεί την σημαντικότερη προτεραιότητα για τους μαθητές.
Επιβλέπων: Αναστασιάδης Παναγιώτης	4. Διερεύνηση των απόψεων των μαθητών σε σχέση με το σχολείο ως φορέα κοινωνικοποίησης	

Πίνακας 3: Αποτύπωση Ερευνητικών Ευρημάτων στο πλαίσιο του προγράμματος ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2004-2010

3^η Περίοδος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2011-2015»

Στην τρίτη φάση «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2011-2015» το ενδιαφέρον των ερευνητικών προσπαθειών επικεντρώνεται στη δόμηση ολοκληρωμένων συνδυαστικών μαθησιακών περιβαλλόντων, τα οποία συνδυάζουν την τηλεδιάσκεψη, τις τεχνολογίες ασύγχρονης μετάδοσης, και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (web 2.0) με την πρόσωπο με πρόσωπο επαφή (Αναστασιάδης et al., 2014; Anastasiades & Kotsidis, 2013). Η έμφαση δίνεται στην ανάπτυξη συνεργατικών περιβαλλόντων οικοδόμησης της γνώσης από απόσταση με απώτερο στόχο την ενθάρρυνση της δημιουργικότητας των μαθητών και των εκπαιδευτικών (Anastasiades, 2016; Αναστασιάδης, 2014)

Με βάση την προτεινόμενη μεθοδολογική προσέγγισή σε σχέση με τον γνωστικό τομέα η έμφαση δόθηκε κυρίως στην εφαρμογή, την ανάλυση, την αξιολόγηση και την δημιουργία (Σχήμα 8)

Σχήμα 8: Συσχέτιση της πυραμίδας της διαδραστικής τηλεδιάσκεψης «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2004-2010» με τη νέα «αναθεωρημένη» ταξινόμια διδακτικών στόχων κατά **Bloom**), για τον **γνωστικό τομέα**, (Anderson and Krathwohl, 2001).

Σε σχέση με το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2010-2015» δύο διδακτορικές βρίσκονται σε εξέλιξη ή μια εκ των οποίων στο στάδιο της ολοκλήρωσης
Η ερευνητική διαδρομή του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015» θα μπορούσε κατηγοριοποιηθεί με βασικό κριτήριο την παιδαγωγική στόχευση με βάση τον πίνακα 4.

	ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2001-2003		ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2004-2010		ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2011-2015	
Σκοπός	Εξοικείωση μαθητών και δασκάλων με το νέο τεχνολογικό περιβάλλον	** *	Εξοικείωση μαθητών και δασκάλων με το νέο τεχνολογικό περιβάλλον	**	Εξοικείωση μαθητών και δασκάλων με το νέο τεχνολογικό περιβάλλον	*
	Έμφαση στις τεχνολογικές δεξιότητες	** *	Έμφαση στις τεχνολογικές δεξιότητες	**	Έμφαση στις τεχνολογικές δεξιότητες	*
	Καλλιέργεια κρίσιμων κοινωνικών δεξιοτήτων	-	Καλλιέργεια κρίσιμων κοινωνικών δεξιοτήτων	** *	Καλλιέργεια κρίσιμων κοινωνικών δεξιοτήτων	** *
	Ενθάρρυνση δημιουργικότητας	-	Ενθάρρυνση δημιουργικότητας	*	Ενθάρρυνση δημιουργικότητας	** *
Αντικείμενο	Μαθήματα αναλυτικού προγράμματος Γλώσσα, Μαθηματικά, Επιστήμη, οικολογία		Διαθεματική Προσέγγιση Περιβάλλον, Τοπικές Βιογραφίες, Θάλασσα κλπ		Διαθεματική Προσέγγιση Περιβάλλον, Μεσόγειος Θάλασσα, εναλλακτικές μορφές ενέργειες, κλιματική αλλαγή δάσος κλπ	
Είδος Τηλεδιάσκεψης	Τηλεδιάσκεψη σημείο προς σημείο		Τηλεδιάσκεψη σημείο προς σημείο		Τηλεδιάσκεψη σημείο προς σημείο	
Σύνδεση	ISDN		IP		IP	
Μοντέλο ενσωμάτωσης ΤΠΕ	Ολιστικό		Ολιστικό		Ολιστικό	
Εκπαιδευτικό υλικό	Αξιοποίηση των περιεχομένων του βιβλίου, εμπλουτισμένου με δραστηριότητες		Διαμορφώνεται από τους εκπαιδευτικούς		Διαμορφώνεται από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές	
Εφαρμογές-λογισμικά, τεχνικές/μεθοδολογίες	-Word -PowerPoint -Geometer sketchpad -Μεθοδολογία Science		-Word, -PowerPoint, -Movie maker, -Θεατρικό παιχνίδι		-Word, -PowerPoint, -Movie maker, -Θεατρικό παιχνίδι	

	fair	-Μεθοδολογία δημιουργίας σεναρίου	Μεθοδολογία δημιουργίας σεναρίου -Λογισμικό Καπετάν ΣΟΣ
Παραδοτέα μαθητών	Εκθέσεις Παρουσιάσεις	-Συνεργατικό Animation -Συνεργατικές Κατασκευές -Εννοιολογικοί Χάρτες -Web 2.0 [blog, wikis, podcast]	-Συνεργατικό Animation -Συνεργατικές Κατασκευές - Συνεργατικό παραμύθι - Συνεργατικά Κόμικς
Μεθοδολογία Αξιολόγησης	Ποσοτική	Συνδυασμός Ποσοτικών και Ποιοτικών μεθόδων	Έρευνα δράσης

Πίνακας 4: Η ερευνητική διαδρομή του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015»

Συγκριτική Ανάλυση των Ερευνητικών ευρημάτων

Η ερευνητική διαδρομή του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015» θα μπορούσε κατηγοριοποιηθεί με βασικό κριτήριο τα ερευνητικά ευρήματα σχετιζόμενα με την παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ και τους διδακτικούς στόχους με βάση τον πίνακα 5.

	ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2001-2003		ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2004-2010		ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2011-2015	
ΤΠΕ ως γνωστικό Εργαλείο	Επικοινωνία	** *	Επικοινωνία	** *	Επικοινωνία	***
	Συνεργασία	*	Συνεργασία	**	Συνεργασία	***
	Διερεύνηση	-	Διερεύνηση	**	Διερεύνηση	***
	Οικοδόμηση	-	Οικοδόμηση	*	Οικοδόμηση	**
	Δημιουργία	-	Δημιουργία	*	Δημιουργία	***
	Αναστοχασμός	-	Αναστοχασμός	-	Αναστοχασμός	*
Γνωστικός Τομέας (Έμφαση σε επίπεδο διδασκικών στόχων κατά Bloom)	Θυμάμαι	** *	Θυμάμαι	**	Θυμάμαι	*
	Κατανοώ	**	Κατανοώ	** *	Κατανοώ	***
	Εφαρμόζω	**	Εφαρμόζω	** *	Εφαρμόζω	***
	Αναλύω	*	Αναλύω	** *	Αναλύω	***
	Αξιολογώ	-	Αξιολογώ	*	Αξιολογώ	***
	Δημιουργώ-	-	Δημιουργώ-	*	Δημιουργώ-	***
Διδακτορικές διατριβές και διπλωματικές εργασίες: Θέματα προς διερεύνηση	Το ψυχοκοινωνικό κλίμα της τάξης το επίπεδο της γνωστικής ανάπτυξης των μαθητών κριτική θεώρηση της παιδαγωγικής εμπειρίας		Διερεύνηση της «Κοινωνικής Παρουσίας» Δημιουργία διαδραστικού εκπαιδευτικού υλικού και διασύνδεσης του με την διαδικασία		Διερεύνηση της «Διδακτικής Παρουσίας» Το ψυχοκοινωνικό κλίμα της τάξης το επίπεδο της γνωστικής ανάπτυξης	

	των εκπαιδευτικών	αξιολόγησης	των μαθητών
			κριτική θεώρηση της παιδαγωγικής εμπειρίας των εκπαιδευτικών Διερεύνηση καλών πρακτικών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο
Διδακτορικές διατριβές και διπλωματικές εργασίες: Ερευνητικά Ευρήματα	1. Ψυχοκοινωνικό κλίμα των μαθητών/Τάξης -Βελτίωση του κλίματος στις ομάδες -Βελτίωση της Συνεκτικότητας και την Ικανοποίησης -Μείωση Δυσκολίας, Διενεκτικότητας και Ανταγωνιστικότητας 2. Επίπεδο της γνωστικής ανάπτυξης των μαθητών -ενεργοποίηση των εσωτερικών κίνητρων ενδιαφέροντος των μαθητών -ανάδειξη της «κοινωνικής διευκόλυνσης» 3. Κριτική θεώρηση της παιδαγωγικής εμπειρίας από την οπτική των εκπαιδευτικών - Το δυνατό σημείο της τηλεδιάσκεψης είναι η αμεσότητα στην - άνοιγμα του σχολείου σε διαφορετικά κοινωνικά και πολιτισμικά περιβάλλοντα, -εντοπισμός θετικών αλλαγών στο	1. Ψυχοκοινωνικό κλίμα των μαθητών/Τάξης/ Κοινωνική Παρουσία - ενίσχυση συναισθηματικών αντιδράσεων - ενδυνάμωση αλληλεπιδραστικών αντιδράσεων - βελτίωση αντιδράσεων συνοχής - Βελτίωση του κλίματος στην τάξη -άρση των παγιωμένων συμπεριφορών στο πλαίσιο της σχολικής συμβατικής τάξης. -θετικότερες απόψεις από μαθητές με αρνητικά χαρακτηριστικά στο ψυχολογικό κλίμα της συμβατικής τάξης - εκτόνωση αρνητικών σχέσεων της συμβατικής τάξης. 2. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού υλικού στην ενθάρρυνση της συμμετοχής των μαθητών και στην ανάπτυξη κοινωνικών και γνωστικών δεξιοτήτων - ενεργοποίηση μαθητών που	1. Ρόλος των δασκάλων α. Διερεύνηση του νέου ρόλου του εκπαιδευτικού στο νέο περιβάλλον μάθησης και διδασκαλίας; β. Διερεύνηση των απαιτούμενων δεξιοτήτων του εκπαιδευτικού προκειμένου να ανταπεξέλθει στο νέο περιβάλλον μάθησης και διδασκαλίας 2. Έμφαση στην ενθάρρυνση της δημιουργικότητας των μαθητών Οι σχετικές διατριβές βρίσκονται σε εξέλιξη

	ψυχοκοινωνικό κλίμα της τάξης, - ενίσχυση της αυτοαντίληψης και της αυτοπεποίθησης των μαθητών - στην σύσφιξη των διαπροσωπικών σχέσεων	θεωρούνται είτε αδύνατοι είτε αδιάφοροι - ανάπτυξη κοινωνικογνωστικών δεξιοτήτων και στάσεων. - καλλιέργεια της δεξιότητας ενσυναίσθησης -ενθάρρυνση στρατηγικών επίλυσης προβληματικών καταστάσεων 3. Ο ρόλος του δασκάλου της τοπικής και απομακρυσμένης τάξης μέσα από την οπτική των μαθητών - Ενδυνάμωση του υποστηρικτικού και συμβουλευτικού ρόλου του δασκάλου - αναντικατάστατη η φυσική παρουσία του δασκάλου στην τάξη 4. Διερεύνηση της οπτικής των μαθητών ως προς τη μαθησιακή διαδικασία με το νέο τρόπο διδασκαλίας - Θετικές εντυπώσεις σε σχέση με τη συμμετοχή στο πρόγραμμα - χαρά, ενθουσιασμός 5. Διερεύνηση των απόψεων των μαθητών σχετικά με τους συμμαθητές τους στην τοπική τάξη	
--	--	---	--

		-Ενίσχυση της ομαδικότητας, συνεργατικότητας 6. Διερεύνηση των απόψεων των μαθητών σχετικά με τους συμμαθητές τους απομακρυσμένη τάξη -Θετικό κλίμα, συναισθήματα φιλίας - χαρούμενοι από τις νέες γνωριμίες -πρόθεση για συνάντηση δια ζώσης 7. Διερεύνηση των απόψεων των μαθητών σε σχέση με το σχολείο ως φορέα κοινωνικοποίησης - οι μαθητές είναι θετικοί στον συνδυασμό εξάε και δια ζώσης - αρνητικοί στο να γόνται όλα τα μαθήματα μόνο μέσω τδ εκτός του σχολείου 8. Η σημασία της τεχνολογίας Δεν αποτελεί εμπόδιο	
--	--	--	--

Πίνακας 5: Ερευνητικά Ευρήματα στο πλαίσιο Διδακτορικών και διπλωματικών εργασιών

Η συγκριτική ανάλυση των ερευνητικών ευρημάτων δομήθηκε με βάση τους εξής άξονες:

1. Ψυχοκοινωνικό κλίμα της τάξης

Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας σχετικά με το ψυχοκοινωνικό κλίμα της τάξης η μεθοδολογία του προγράμματος ΟΔΥΣΣΕΑΣ:

α. βελτιώνει το ψυχολογικό κλίμα των μαθητικών ομάδων εργασίας του δείγματος, αλλά και όλης της τάξης ως προς τη Συνεκτικότητα και την Ικανοποίηση και μειώνει τη Δυσκολία, τη Διενεκτικότητα και την Ανταγωνιστικότητα σε σύγκριση με την προηγούμενη συμπεριφορά των μαθητών (Χαμπασιούρης, 2005).

β. συμβάλλει σε σημαντικό βαθμό στην άρση των παγιωμένων συμπεριφορών στο πλαίσιο της σχολικής συμβατικής τάξης (Γκερτζάκης, 2009):

- Θετικότερες απόψεις σε σχέση με τη μεθοδολογία του «ΟΔΥΣΣΕΑ», παρουσιάζουν μαθητές με αρνητικά χαρακτηριστικά στο ψυχολογικό κλίμα της συμβατικής τάξης

(πχ. υψηλό επίπεδο διενεκτικότητας σε συνδυασμό με το μέτριο επίπεδο ικανοποίησης).

- Επιπρόσθετα, κάποια από τα αποτελέσματα δείχνουν ότι το πρόγραμμα των τηλεδιασκέψεων λειτούργησε ως πλαίσιο εκτόνωσης των αρνητικών σχέσεων της συμβατικής τάξης.

2. Κοινωνική Παρουσία

Σύμφωνα με τα ευρήματα σχετικά με την έννοια της κοινωνικής παρουσίας (Φιλιπούσης, 2012), η μεθοδολογία του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ», εμπεριέχει όλα τα στοιχεία τα οποία στηρίζουν και ενισχύουν την κοινωνική παρουσία σε ένα περιβάλλον τηλεδιάσκεψης.

Παράλληλα συμβάλλει στην ενίσχυση:

- των συναισθηματικών αντιδράσεων (εκφράσεις συναισθημάτων, συντροφικότητας, στοιχείων που δεν αφορούν το υπό διαπραγμάτευση θέμα),
- των αλληλεπιδραστικών αντιδράσεων (συμμετοχή σε διάλογο, σε συζήτηση)
- και των αντιδράσεων συνοχής (αντιδράσεις που οδηγούν στη συνέχιση της συζήτησης, της επικοινωνίας)

3. Αποτίμηση των απόψεων των μαθητών σχετικά με το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ»

3.1 Επίπεδο της γνωστικής ανάπτυξης των μαθητών

Σε σχέση με την επίδοση και το επίπεδο της γνωστικής ανάπτυξης των μαθητών του δείγματος, τα ερευνητικά ευρήματα κατέγραψαν θετικά αποτελέσματα καθώς η προτεινόμενη μεθοδολογία ενεργοποίησε τα εσωτερικά κίνητρα ενδιαφέροντος των μαθητών αναδεικνύοντας το φαινόμενο της «κοινωνικής διευκόλυνσης» της μάθησης (Χαμπιαούρης, 2005: 380).

3.2 Προσδοκίες, εντυπώσεις

- Οι μαθητές του δείγματος τόσο στις αρχικές όσο και στις τελικές εκθέσεις διατυπώνουν θετικές απόψεις σχετικά με το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» (Παναγιωτοπούλου, 2016). Οι μαθητές ανέφεραν τα συναισθήματα που είχαν για την έναρξη των Τ/Δ. Τα συναισθήματα αυτά χαρακτηρίζονται από χαρά, ενθουσιασμό και ανυπομονησία. Οι μαθητές να συνεχίζουν και στο τέλος να έχουν χαρά και ενθουσιασμό που συμμετείχαν στο πρόγραμμα Τ/Δ (Γκίζα, 2009).

- Οι μαθητές του δείγματος, αν και βρίσκουν ευχάριστο το νέο τρόπο διδασκαλίας, δηλώνουν αρνητικοί στο ενδεχόμενο να αντικατασταθεί η σχολική τάξη και το παραδοσιακό μάθημα με μαθήματα αποκλειστικά μέσω τηλεδιάσκεψης. Επιθυμούν, ωστόσο, να συνδυάζονται οι τηλεδιασκέψεις με τη φυσική παρουσία δασκάλων και μαθητών στις τάξεις τους (Παναγιωτοπούλου, 2016).

- Το σχολείο ως χώρος κοινωνικοποίησης, παιχνιδιού και συναναστροφής των μαθητών αποτελεί την σημαντικότερη προτεραιότητα για τους μαθητές. Η συμμετοχή τους στο πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» δεν μεταβάλλει τις απόψεις τους σε αυτό το θέμα. (Παναγιωτοπούλου, 2016).

3.3 Σχέσεις μαθητών τοπικής και απομακρυσμένης τάξης

- Οι μαθητές του δείγματος εστιάζουν στην ομαδικότητα, την καλή συνεργασία, και την επικοινωνία που είχαν με τους μαθητές της απομακρυσμένης τάξης, με τους οποίους θα ήθελαν να συναντηθούν από κοντά και να γίνουν φίλοι (Γκίζα, 2009; Παναγιωτοπούλου, 2016).

- Όσον αφορά την απόκτηση φίλων μέσω Τ/Δ, οι μαθητές του δείγματος δείχνουν στις αρχικές τους απόψεις να επιθυμούν τη φιλία με τους συμμαθητές τους από το άλλο σχολείο. Επιθυμία που φαίνεται να πραγματοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό, αφού

οι μαθητές στις τελικές εκθέσεις τους ανέφεραν ότι ανέπτυξαν συναισθήματα φιλίας με τους συμμαθητές τους από το άλλο, το απομακρυσμένο σχολείο (Γκίζα, 2009).

4. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού υλικού και ιδιαίτερα της τεχνικής animation στην ενθάρρυνση της συμμετοχής των μαθητών και στην ανάπτυξη κοινωνικών και γνωστικών δεξιοτήτων.

Η μεθοδολογία ανάπτυξης του εκπαιδευτικού υλικού και η τεχνική animation όπως αυτή αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος ΟΔΥΣΣΕΑΣ (Σιάκκας, 2011):

- ενθαρρύνει τη συμμετοχή στην ομάδα ακόμα και μαθητών που μπορεί να θεωρούνται αδύνατοι ή αδιάφοροι.
- υποστηρίζει στην ανάπτυξη κοινωνικογνωστικών δεξιοτήτων και στάσεων.
- δίνει την δυνατότητα στον μαθητή να γνωρίσει καλύτερα τον εαυτό του βλέποντας τον μέσα από τους άλλους και σε σχέση με τους άλλους.
- συμβάλλει στον εμπλουτισμό των στρατηγικών επίλυσης προβληματικών καταστάσεων.

5. Ο ρόλος των δασκάλων στο πλαίσιο του προγράμματος ΟΔΥΣΣΕΑΣ

5.1 Με βάση την οπτική των εκπαιδευτικών

Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα εστίασαν (Χαμπιαούρης, 2005: 384):

- στο άνοιγμα του σχολείου σε διαφορετικά κοινωνικά και πολιτισμικά περιβάλλοντα,
- στις σημαντικές θετικές αλλαγές στο ψυχοκοινωνικό κλίμα της τάξης,
- στην αμεσότητα της τηλεδιάσκεψης στην ενίσχυση της αυτοαντίληψης και της αυτοπεποίθησης των μαθητών
- και τέλος στην σύσφιξη των διαπροσωπικών σχέσεων.

5.2 Με βάση την οπτική των μαθητών

- Οι μαθητές στις τελικές εκθέσεις αναφέρονται στην επικοινωνία με το δάσκαλο της τάξης και επικεντρώνονται στον υποστηρικτικό και καθοδηγητικό του ρόλο (Γκίζα, 2009).

- Σύμφωνα με τους μαθητές του δείγματος, ο δάσκαλος διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο καθώς η φυσική παρουσία του στη σχολική τάξη δεν φαίνεται να μπορεί να αντικατασταθεί από την παρουσία του μέσω μιας οθόνης σε πραγματικό χρόνο (Παναγιωτοπούλου, 2016).

- Οι μαθητές δηλώνουν μάλλον ουδέτεροι στο ενδεχόμενο να επικοινωνούν και αρνητικοί στο ενδεχόμενο να κάνουν μάθημα με το δάσκαλό τους μόνο μέσω τηλεδιάσκεψης, ενώ διαφωνούν με την ιδέα ότι είναι το ίδιο να βλέπουν τον δάσκαλο μέσα από μια οθόνη και να βρίσκονται όλοι μαζί στη τάξη (Παναγιωτοπούλου, 2016).

- Οι μαθητές του δείγματος διατυπώνουν ουδέτερη γνώμη για το δάσκαλο της απομακρυσμένης τάξης. Ο νέος τρόπος διδασκαλίας είναι εύκολος και ευχάριστος, κρατώντας μια ουδέτερη στάση στο γεγονός ότι τους φέρνει πιο κοντά στο δάσκαλό τους (Παναγιωτοπούλου, 2016).

- Οι μαθητές του δείγματος με θετικά βιώματα από το ψυχολογικό κλίμα της συμβατικής τάξης (π.χ. υψηλή ικανοποίηση, μέτριο επίπεδο διενεκτικότητας), συσπειρώνονται γύρω από το δάσκαλο της συμβατικής τάξης (Γκερτζάκης, 2009).

- Οι μαθητές του δείγματος με αρνητικά βιώματα από το ψυχολογικό κλίμα της συμβατικής τάξης (π.χ. υψηλή διενεκτικότητα, μέτριο επίπεδο συνεκτικότητας), στις δυο πρώτες τηλεδιασκέψεις, εκφράζουν θετικότερες απόψεις για το δάσκαλο της απομακρυσμένης τάξης. (Γκερτζάκης, 2009).

Βιβλιογραφία

- American Distance Education Consortium [ADEC]. (2003). ADEC guiding principles for distance teaching and learning. Retrieved July 20, 2014 from http://www.adec.edu/admin/papers/distance-teaching_principles.html
- Anastasiades, P., Eleutheriou, A. & Hambiaouris, K. (2001). The new hybrid school environment: Experiences from the pilot use of communications and IT technologies by pupils of two primary schools in Cyprus. *Proceedings of the first International Organization for Science and Technology Education (IOSTE), on Science and Technology Education*, Vol I, (pp.315-323), 29 April-2 May 2001. Paralimni, Cyprus. ISBN 9963-8519-1-6.
- Anastasiades, P., Eleutheriou, A., & Xambiaouris, K. (2001). Implementing the first pilot program of Distance Learning between two elementary schools in Cyprus: workout of the teaching methodology. *Proceedings of the 8th International Literacy & Education Research Network Conference on Learning*.
- Anastasiades, P. (2003a). Distance Learning in Elementary Schools in Cyprus: The evaluation Methodology and Results ». *Computers & Education*, volume. 40, no. 1, pp. 17-40(24). Elsevier Science. (January 2003)
- Anastasiades, P. (2003b). Building up a pedagogical model for synchronous distance learning courses. In J. A. Chambers (Ed.), *Selected Papers Publication from the 14th International Conference on College Teaching and Learning*. Jacksonville, FL: Florida Community College at Jacksonville. (April 2003)
- Anastasiades, P., Christou, C., Hambiaouris, C., Georgiou, S., Papadopoulou, E., & Papachristou, K. (2003). Teaching Mathematics through Collaboration at a Distance between two Elementary Schools in Cyprus. *Proceedings of the Sixth International Conference on Computer Based Learning in Science (CBLIS)*. July 5 – 10 2003, University of Cyprus, Nicosia, Cyprus.
- Anastasiades, P., Constantinou, C. P., Sevastidou, A., Eleutheriou, A., Philipidou, Ch., Hristophoridis, M. & Ahileos, M. (2003). Development Of Children's Investigative Skills Through Collaboration At A Distance Between Two Elementary Schools In Cyprus. *Proceedings of Sixth International Conference On Computer Based Learning in Science (CBLIS)*. July 5 – 10 2003, University of Cyprus, Nicosia, Cyprus.
- Anastasiades, P. (2009). *Interactive Videoconferencing and Collaborative Distance Learning for K-12 Students and Teachers: Theory and Practice*. NY: Nova Science Publishers, Inc ISBN: 978-1-60692-185-2.
- Anastasiades, P. (2010). K-12 Educational Videoconferencing Applications in Greece and Cyprus. NOVA. In A. Rayler (Ed), *Videoconferencing: Technology, Impact and Applications*. NY: Nova Science Publishers, Inc. ISBN: 978-1-61668-285-9
- Anastasiades, P. S., & Kotsidis, K. (2013). The Challenges of Web 2.0 for Education in Greece: A Review of the Literature. *International Journal of Web-Based Learning and Teaching Technologies (IJWLTT)*, 8(4), 19-33.
- Anastasiades P. (2016). ICT and Collaborative Creativity in Modern School towards Knowledge Society. In Anastasiades P, Zaranis N (Editors). *Research on e-Learning and ICT in Education*. Springer.
- Anderson, L. W. and Krathwohl, D. R., et al (Eds.) (2001) A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives. Allyn & Bacon.
- Anderson, T., Rourke, L., Garrison, R.D. & Archer, W. (2001). Assessing Teaching Presence in a Computer Conferencing Context. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 5(2).
- Arbaugh, J. B. (2007). An empirical verification of the Community of Inquiry framework. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 11, 73–85.
- Baron, G. L., Bruillard, É., & Pair, C. (1996). *L'informatique et ses usagers dans l'éducation*. Presses universitaires de France.
- Bloom B. S. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives, Handbook I: The Cognitive Domain*. New York: David McKay Co Inc
- Carswell, A. D., & Venkatesh, V. (2002). Learner outcomes in an asynchronous distance education environment. *International Journal of Human-Computer Studies*, 56(5), 475-494.
- Clark, R. (1983). Reconsidering research on learning from media. *Review of Educational Research*, 53(4), 445–459.
- Cohen, L., & Manion, L. (1994). Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας, μτφρ. Χρυσούλα Μητσοπούλου, & Μάνια Φιλοπούλου. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Garrison, D. R., & Anderson, T. (2003). *E-Learning in the 21st century: A framework for research and practice*. London: Routledge/Falmer.

- Garrison, R., Anderson, T., & Archer, W. (2000). Critical thinking in a text-based environment: Computer conferencing in higher education. *The Internet and Higher Education*, 2(2-3), 87-105.
- Rosbottom, J. (2001). Hybrid learning—a safe route into web-based open and distance learning for the ComputerScience teacher. *Sigcse Bulletin*, 33(3), 89–92.
- Rovai, A. P. (2002). Sense of community, perceived cognitive learning, and persistence in asynchronous learning networks. *The Internet and Higher Education*, 5(4), 319-332.
- Steeple, C., Jones, C., & Goodyear, P. (2002). Beyond e-learning: A future for networked learning. In *Networked learning: Perspectives and issues* (pp. 323-341). Springer London.
- Strauss, A. & Corbin, J. (1990). *Basics of Quality Research: Grounded Theory, procedure and Techniques*. Newbury Park, CA: Sage Publications
- Swan, K. & Shih, L. F. (2005). On the nature and development of social presence in online course discussions. *Journal of Asynchronous Learning Networks* 9(3), 115-136.
- Wegerif, R. (1998). The social dimension of asynchronous learning networks. *Journal of asynchronous learning networks*, 2(1), 34-49.
- Αναστασιάδης, Π., Ελευθερίου, Α. & Χαμπιαούρης, Κ. (2001). Η αξιοποίηση εμπειριών από τη διαδικασία της τηλεδιάσκεψης, στην εισαγωγή πιλοτικού σχεδίου ανοιχτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στους μαθητές δύο δημοτικών σχολείων στην Κύπρο. *Στα πεπραγμένα του 1^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου με θέμα: «Ανοιχτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση»*. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα (25-27 Μαΐου 2001).
- Αναστασιάδης, Π. (2001). Σχεδιάζοντας το πρώτο Πιλοτικό Πρόγραμμα Εξ Αποστάσεως Διδασκαλίας σε Δύο Δημοτικά Σχολεία στην Κύπρο. *Στα πεπραγμένα του Πανελλήνιου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή με θέμα: «Νέες τεχνολογίες στην εκπαίδευση από απόσταση»*. Πανεπιστήμιο Κρήτης, Σχολή Επιστήμων Αγωγής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστημιούπολη Ρέθυμνο (8-10 Ιουνίου 2001).
- Αναστασιάδης, Π. (2005). Το Δημοτικό Σχολείο στην Κοινωνία της Πληροφορίας -Από την Θεωρία στην Πράξη. «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2004»: Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Συνεργατικών Δραστηριοτήτων από Απόσταση μέσω Τηλεδιάσκεψης μεταξύ Δημοτικών Σχολείων της Κύπρου και της Ελλάδας. Πανεπιστήμιο Κρήτης Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε, Διδασκαλείο Δ.Ε..
- Αναστασιάδης Π, Μανούσου Ε, Φιλιπούσης Γ, Σιάκας Σ, Κουκούλης Ν, Τομαζινάκης Α, Γκίζα Π, Μαστοράκη Ε, Σπανουδάκης Α, Καραγιάννη Δ, Καρβούνης Λ (2009). Η Τηλεδιάσκεψη στην υπηρεσία της συνεργατικής οικοδόμησης της γνώσης και της διαθεματικής προσέγγισης. Από τη Θεωρία στην Πράξη: «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2009: Περιβάλλον – Μεσόγειος Θάλασσα-Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας». Στο Α.Λιοναράκης (Επιμ) *Πρακτικά του 5ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*. Αθήνα 27-29 Νοεμβρίου 2009.
- Αναστασιάδης Π, Μανούσου Ε, Φιλιπούσης Γ, Σιάκας Σ, Κουκούλης Ν, Τομαζινάκης Α, Γκίζα Π, Μαστοράκη Ε, Σπανουδάκης Α, Καραγιάννη Δ, Καρβούνης Λ (2011). Η Τηλεδιάσκεψη στην υπηρεσία της συνεργατικής οικοδόμησης της γνώσης και της διαθεματικής προσέγγισης. Από τη Θεωρία στην Πράξη: «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2011: Περιβάλλον – Μεσόγειος Θάλασσα-Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας». Στο Α.Λιοναράκης (Επιμ) *Πρακτικά του 6ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*, Λουτράκι 2011.
- Αναστασιάδης Π, Μανούσου Ε, Καρβούνης Λ Φιλιπούσης Γ, Σιάκας Σ, Τομαζινάκης Α, Γκίζα Π, Μαστοράκη Ε, Σπανουδάκης Α, Ταγγύλη Ν, Χαχλάκης Γ, Κουκούλης Ν, Πουλά Ε, Ρόδη Α (2012). Η παιδαγωγική αξιοποίηση της τηλεδιάσκεψης στο δημοτικό σχολείο: το περιβάλλον αλληλεπίδρασης. Στο Χ. Καραγιαννίδης, Π. Πολίτης & Η. Καρασαββίδης (επιμ.), *Πρακτικά Εργασιών 8ου Πανελλήνιου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Τεχνολογίες της Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση»*, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος, 28-30 Σεπτεμβρίου 2012
- Αναστασιάδης Π., Σπαντιδάκης Γ. (2013). Διαδικτυακά Περιβάλλοντα για τους μαθητές της Ελληνόγλωσσας Εκπαίδευσης στη Διασπορά: Βασικές αρχές σχεδιασμού. Στο Α.Λιοναράκης (Επιμ) *Πρακτικά του 5ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*. Αθήνα Νοέμβριος 2013.
- Αναστασιάδης Παναγιώτης (2014). ΤΠΕ και Συνεργατική Δημιουργικότητα στο Σύγχρονο Σχολείο. Στο Π.Αναστασιάδης, Ν.Ζαράνης, Β.Οικονομίδης και Μ.Καλογιαννάκης (επιμ.), *Πρακτικά Εργασιών 9ου Πανελλήνιου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Τεχνολογίες της Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση»*, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο, 3-5 Οκτωβρίου 2014.

- Αναστασιάδης, Π. (2014). Η έρευνα για την ΕξΑΕ με τη χρήση των ΤΠΕ (e-learning) στο Ελληνικό Τυπικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Ανασκόπηση και προοπτικές για την Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση . *Ανοικτή Εκπαίδευση / Open Education*, 10ος Τόμος, Τεύχος 1, σ. 5-31
- Αναστασιάδης, Π., Γ. Φιλιππούσης, Αριστοκρίτος Τομαζινάκης, Παναγιώτα, Γκίζα, Ελένη Μαστοράκη, Μαρία Σαπουνάκη, Ιωάννης Ρωμανιάς, Κουκούλης Νεκτάριος, Ρόδη Άννα, Σπανουδάκης Αντώνιος, Καλλίνη Ευαγγελία , Ζουμπόλη Ιωάννα, Αγγελος Πατσιάς, Ευστάθιος Παπαδόπουλος, Ευαγγελία (Γκέλη) Μανούσου, Σταύρος Σαμαντζής, Παναγιώτα Κοκκινοπούλου, Καρβούνης Λάμπρος, Ματθαίος Λίτινας, Δέσποινα Λάζαρη, Σοφία Παναγιωτοπούλου (2014). «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2013»: ΤΠΕ και Δημιουργικότητα στο Σύγχρονο Σχολείο. Από την Θεωρία στην Πράξη. Στο Π.Αναστασιάδης, Ν.Ζαράνης, Β.Οικονομίδης και Μ.Καλογιαννάκης (επιμ.), Πρακτικά Εργασιών 9ου Πανελλήνιου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Τεχνολογίες της Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση», Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο, 3-5 Οκτωβρίου 2014.
- Γκερτζάκης, Ν. (2009). Μελέτη των Απόψεων των Μαθητών του «ΟΔΥΣΣΕΑ» σε σχέση με το Ψυχολογικό Κλίμα της Συμβατικής Σχολικής Τάξης. (Διπλωματική Εργασία, Π.Τ.Δ.Ε, Πανεπιστήμιο Κρήτης)
- Γκίζα, Π. (2009). Διερεύνηση απόψεων μαθητών του δημοτικού σχολείου σχετικά με την συμμετοχή τους στο ερευνητικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης «Οδυσσέας». (Διπλωματική Εργασία, Π.Τ.Δ.Ε, Πανεπιστήμιο Κρήτης)
- Καραγιάννη Δ., Αναστασιάδης Π. (2009). Συμπληρωματική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στο Δημοτικό Σχολείο: Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Πιλοτικού Έντυπου Εκπαιδευτικού Υλικού με την μέθοδο της εξάε με θέμα: «Βιώσιμη Ανάπτυξη και Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας». Στο Α.Λιοναράκης (Επιμ) Πρακτικά του 5ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Αθήνα 27-29 Νοεμβρίου 2009.
- Παναγιωτοπούλου, Σ. (2016) Διερεύνηση απόψεων μαθητών του δημοτικού σχολείου σχετικά με την συμμετοχή τους στο ερευνητικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης «Οδυσσέας 2007-2008». (Διπλωματική Εργασία, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών)
- Σιάκκας, Σ. (2011). Αξιοποίηση της Κινούμενης Εικόνας (Animation) και της Κινηματογραφικής Αφήγησης στη Διαμόρφωση Πολυμεσικού Εκπαιδευτικού Υλικού για Διδακτικούς / Μαθησιακούς Στόχους». (Doctoral dissertation, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
- Σπαντιδάκης Γ., Αναστασιάδης Π., Βαρσαμίδου Δ. (2013). Διαδικτυακό περιβάλλον μάθησης της ελληνικής ως δεύτερης και ως ξένης γλώσσας: Το Συνδυαστικό Δυναμικό Μοντέλο Γλωσσικής Μάθησης (ΣΔΜΓΜ). Στο Α.Λιοναράκης (Επιμ) Πρακτικά του 5ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Αθήνα Νοέμβριος 2013.
- Φιλιππούσης, Γ. (2012). Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Εποικοδομητικής Διδακτικής Προσέγγισης με έμφαση στην Κοινωνική Παρουσία. (Doctoral dissertation, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης)
- Χαμπιαούρης, Κ., Ράπτης, Α., Αναστασιάδης, Π. & Ράπτη, Α. (2004). Ανάπτυξη συνεργατικού περιβάλλοντος από απόσταση για τη διδασκαλία της ενότητας Οικολογία σε δύο δημοτικά σχολεία της Κύπρου. Στα πρακτικά της 1^{ης} Πανελλήνιας Δημερίδας με Διεθνή συμμετοχή με Θέμα: Δια Βίου και εξ Αποστάσεως εκπαίδευση στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Πανεπιστήμιο Κρήτης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Ρέθυμνο 23-24 Οκτωβρίου 2004.
- Χαμπιαούρης, Κ. (2005). Δημιουργία υβριδικού μαθησιακού περιβάλλοντος στο σχολείο για την προώθηση της γνωστικής και ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης των μαθητών: μία σύνθετη διδακτική παρέμβαση και μελέτη της τηλε-διδασκαλίας και τηλε-συνεργασίας σε τρία δημοτικά σχολεία της Κύπρου (Doctoral dissertation, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Τμήμα Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης).
- Χονδρογιάννη, Ι. (2015). Η εφαρμογή της συμπληρωματικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. (Διπλωματική Εργασία), Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.